СОНЦА:
Усход, заход, даўжыня дня:
Мінск — 6.54, 17.49, 10.55;
Віцебск — 6.46, 17.38, 10.52;
Магілёў — 6.44, 17.39, 10.55;
Гомель — 6.37, 17.40, 11.03;
Гродна — 7.07, 18.07, 11.00;
Брэст — 7.08, 18.07, 10.59.

МЕСЯЦ:
Маладзік 4 сакавіка.

ІМЯНІНЫ
Льва, Флавіяна, Кузьмы; Марыны.

ЗВЯЗДА

3 САКАВІКА 1992 г. аўторак, № 45 (21823)

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 50 кап.

РОЗГАЛАС

ХТО Ў БЕСПРАЦОЎНЫХ?

Паўгода дзейнічае «Закон аб занятасці насельніцтва Рэспублікі Беларусь». З моманту ўступлення яго ў сілу статус беспрацоўнага атрымалі 3.136 грамадзян. З іх 1.081 да 1 студзеня 1992 года былі працаўладкаваны. На пачатак сёлетняга года 2.055 чалавек мелі статус беспрацоўнага.

Хто ж яны, гэтыя людзі? Ці маюць рацыю тыя, хто лічыць беспрацоўных гультаямі або «забулдонамі», як «дасціпна» сказаў аднойчы адзін дэпутат ВС?

Мы дэталёва прааналізавалі сацыяльна-дэмаграфічныя характарыстыкі 1.520 беспрацоўных і склалі адпаведны партрэт тыповага беспрацоўнага рэспублікі.

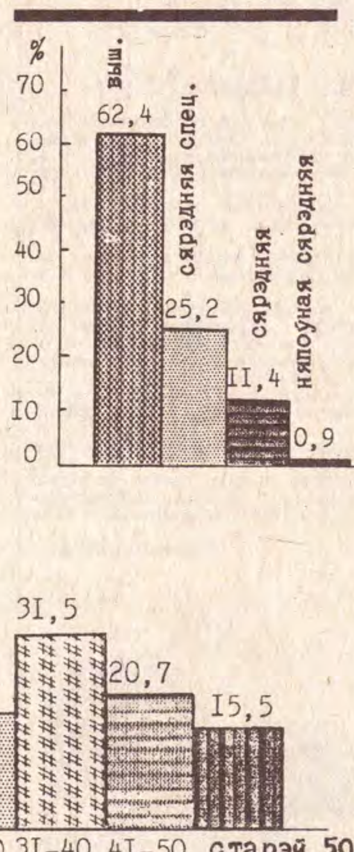
Выявілася, што ўдзельная вага мужчын у агульнай масе беспрацоўных складае 18 працэнтаў, а астатнія 82 — жанчыны. Калі ж паглядзець па ўзросту, то ў цэлым дамінуе група 31—40 гадоў (31,5 працэнта), і доля жанчын у ёй складае 84,5 працэнта.

Другая ўзроставая група «рызыкі» — грамадзяне ва ўзросце 41—50 гадоў — 20,7 працэнта, з іх жанчын — 78,4.

Такім чынам, узрост ад 31 да 50 гадоў (а гэта найбольш прадуктыўны перыяд) з'яўляецца найбольш характэрным штрыхом партрэта беспрацоўнага. 52 працэнты зарэгістраваных беспрацоўных знаходзяцца ў межах гэтай узроставай групы.

Яшчэ адна акалічнасць — наяўнасць вышэйшай адукацыі (або сярэдняй спецыяльнай): яе маюць 62,4 працэнта.

Трэцяе адрозненне — дастаткова салідны агульны працоўны стаж. Парадаксальны факт: дамінуючай групай сярод беспрацоўных з'яўляюцца асобы з агульным працоўным стажам ад 11 да 25 гадоў — іх удзельная вага 44,6 працэнта (84,5 працэнта — жанчыны). Амаль 24 працэнты складаюць людзі са стажам больш як 25 гадоў.

%
50, 40, 30, 20, 10, 0
да 18 — 0,06; 18-25 — 14,7; 26-30 — 17,6; 31-40 — 31,5; 41-50 — 20,7; старэй 50 — 15,5

Такім чынам, долю тых, хто па меры сваіх сіл і здольнасцей працаваў ад аднаго да трох дзесяткаў гадоў, сёння складае амаль 70 працэнтаў. Сумны факт: лепшыя гады аддадзены вытворчасці, а вынік — беспрацоўе. Больш таго, 6,5 працэнта гэтых людзей у сілу розных прычын у адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам не атрымліваюць ніякай дапамогі па беспрацоўю.

І апошняе: 7 з 10 беспрацоўных становяцца імі ў выніку вызвалення (скарачэння штатаў, ліквідацыі прадпрыемстваў або рабочых месц), г. зн. тады, калі працоўныя адносіны спыняюцца па ініцыятыве работадаўцы.

Такім чынам, сацыяльна-дэмаграфічны партрэт беспрацоўнага выглядае так: гэта жанчына, часцей за ўсё ва ўзросце 31—40 гадоў, як правіла, з вышэйшай адукацыяй, вызваленая з прадпрыемстваў (устаноў), з працоўным стажам больш як 10 гадоў.

В. ЛАДУЦЬКА,
начальнік аддзела сацыяльнага даследавання Рэспубліканскага цэнтра занятасці насельніцтва.

ПАМЯЦЬ—АДЗІНАЕ, ШТО НАМ НЕ ЗРАДЗІЦЬ

28 лютага — 2 сакавіка ў Мінску адзначаны як Дні памяці, прысвечаныя 50-годдзю масавага знішчэння вязняў мінскага гета.

Нядзельнай раніцай каля помніка загінуўшым на вуліцы Мельнікайтэ (устаноўленым прама на месцы расстрэлаў — вядомай «яме») сабраліся на мітынг прадстаўнікі яўрэйскай абшчыны і грамадскасці горада. На ім выступілі вязні гета, якія цудам засталіся жывымі, сведкі-ветэраны, прадстаўнікі гарадскіх улад і Узброеных Сіл, грамадскія дзеячы, літаратары, госці з Ізраіля і амерыканскага горада Дэтройта.

Лейтматывам выступленняў быў напамін аб пагрозе адраджэння фашызму, аб тым, што якім бы адзеннем той ні прыкрываўся, ён не мяняе сваёй чалавеканенавісніцкай сутнасці.

Каб даць адпор «карычневай чуме», неабходна аб'яднаць намаганні ўсіх прагрэсіўных людзей. Бо, як сказаў намеснік старшыні Мінскага гарвыканкома А. Сасноўскі, «генацыд — трагедыя не толькі яўрэйскага народа, але і ўсіх іншых, якія насяляюць Беларусь».

У той жа дзень у Рускім тэатры імя М. Горкага, размешчаным ў будынку былой сінагогі, адбыўся вечар памяці. А назаўтра — прэс-канферэнцыя і дабрачынны канцэрт. У музеі Вялікай Айчыннай вайны адкрыта тэматычная выстаўка.

БелаПАН.

Ніхто не мае дачынення

На імя першага намесніка Генеральнага пракурора Рэспублікі Беларусь У. Кандрацьева з Пракуратуры Расіі паступіла паведамленне аб тым, што «ў працэсе расследавання крымінальнай справы аб змове з мэтай захопу ўлады ў краіне дачынення да злачынстваў каго-небудзь з кіруючых асоб Рэспублікі Беларусь не ўстаноўлена». Гэта пацвердзіў начальнік следчага аддзела па асабліва важных справах Пракуратуры Рэспублікі Беларусь В. Собалеў.

Інтэрв'ю з ім будзе змешчана ў бліжэйшым нумары газеты.

Мінскае вытворчае аб'яднанне «Інтэграл», якое раней працавала, у асноўным, на абарону, становіцца ўсё больш адкрытым. Высокі ўзровень вытворчасці дае магчымасць выходзіць на міжнародны рынак.

Маладымі спецыялістамі СКБ «Няміга» асвоены выпуск першага айчыннага партатыўнага камп'ютэра ПК-300. Акрамя таго, «Інтэграл» выпускае шэраг прыбораў для медыцыны і спорту, тэлефонаў-трубак, створана элементная база для фотаапарата «Элікон».

На здымку: інжынеры Таццяна **Дзерачэнік** (злева) і Маргарыта **Ткачова** з персанальным камп'ютэрам ПК-300.

Фота А. ТАЛОЧКІ.

РЭФЕРЭНДУМ: «ЗА» І «СУПРАЦЬ»

ЭМОЦЫІ ЦІ РАЗВАЖЛІВЫ ПОГЛЯД?

Палемічныя нататкі з нагоды інтэрв'ю народнага дэпутата Беларусі У. М. Станкевіча газеце «Звязда» (28 лютага 1992 г.)

Увогуле цікава палемізаваць на старонках паважанай газеты са сваім калегам па апазіцыі. Тое, што паважаны спадар Станкевіч выказвае сваю асаблівую думку наконт мэтазгоднасці правядзення ўсерэспубліканскага рэферэндуму аб даверы сённяшняму Вярхоўнаму Савету Беларусі, абвяргае, дарэчы, яго ж уласнае не надта карэктнае параўнанне цяперашняй дзейнасці беларускіх дэмакратычных сіл з метадамі бальшавікоў. Трэба ўсё-такі пагадзіцца, што метад пераўтварэння грамадства праз усенароднае галасаванне (рэферэндум) і новыя выбары — гэта штосьці зусім іншае, чым метады бальшавікоў ды ўпадабанага шмат якімі публіцыстамі матроса Жалезняка. Да таго ж, з усіх зарэгістраваных на сёння палітычных арганізацый Беларусі толькі сучасныя нашчадкі бальшавікоў на мітынгу ў парку імя Горкага 23 лютага адназначна асудзілі ідэю рэферэндуму.

Вельмі паважаючы Уладзіміра Міхайлавіча Станкевіча як дасведчанага юрыста, мушу ўсё ж зазначыць, што дзе-ні-дзе ў яго эмоцыі бяруць верх над грунтоўнымі юрыдычнымі ведамі. У прыватнасці, ён сцвярджае, што, паколькі рашэнне рэферэндуму можа не адпавядаць дзеючай Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, ёсць пагроза ўзнікнення юрыдычнага тупіка. Але ж у арт. 39 Закона Рэспублікі Беларусь «Аб народным галасаванні (рэферэндуме) у Рэспубліцы Беларусь» ясна і недвухсэнсоўна сказана: «Рашэнне, прынятае рэферэндумам, падпісваецца Старшынёй Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь.

Рашэнне, прынятае абавязковым рэферэндумам, з'яўляецца канчатковым, у зацвярджэнні не мае патрэбы. Яно мае абавязковую сілу на ўсёй тэрыторыі Рэспублікі Беларусь і можа быць адменена або зменена толькі шляхам рэферэндуму.

У выпадку разыходжання рашэння, прынятага абавязковым рэферэндумам, з рашэннем Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь дзейнічае рашэнне, прынятае рэферэндумам...» Так што Вярхоўнаму Савету ўсё адно давядзецца прыводзіць Канстытуцыю і законы рэспублікі ў адпаведнасць з воляй народа, выказанай праз рэферэндум. Дарэчы, і ў праекце новай Канстытуцыі, які яшчэ мінулай восенню быў прыняты парламентам у першым чытанні, а ўвесну гэтага года хутчэй за ўсё будзе прыняты і ў канчатковым выглядзе, прадугледжана тая ж самая колькасць дэпутацкіх мандатаў у будучым найвышэйшым органе дзяржаўнай улады — 160...

Уладзімір Міхайлавіч таксама лічыць, нібыта Вярхоўны Савет мае права памяняць характар прапанаванага рэферэндуму з абавязковага (так, як гэта зафіксавана ў заяўцы ініцыятыўнай групы) на кансультатыўны. Але звернемся да таго самага Закона аб рэферэндуме. Згодна з яго арт. 14, «Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь пасля атрымання аформленай у належным парадку прапановы аб правядзенні рэферэндуму разглядае пытанне аб назначэнні даты абавязковага або кансультатыўнага рэферэндуму і мерах па яго забеспячэнні або аб неабходнасці прыняцця закона або іншага рашэння, якое прапануецца на рэферэндум без яго правядзення». Гэта значыць, што за Вярхоўным Саветам захоўваецца права толькі: а) вызначаць дату рэферэндуму, б) ажыццяўляць меры па яго забеспячэнню, в) прыняць самому рашэнне ў адпаведнасці з фармулёўкай пытання, вынесенага на рэферэндум.

Хачу нагадаць, што вынесеная ініцыятыўнай групай на разгляд і зацверджаная Цэнтральнай выбарчай камісіяй фармулёўка пытання рэферэндуму пачынаецца са слоў: «Ці лічыце вы **неабходным...»** (падкрэслена намі. — **Л. Б.**), а не са слоў, напрыклад: «Ці лічыце вы пажаданым...» Гэта таксама сведчыць пра тое, што такі рэферэндум мае абавязковы, а не кансультатыўны характар. Калі б Закон аб рэферэндуме ці Канстытуцыя давалі права Вярхоўнаму Савету мяняць характар рэферэндуму на проста кансультатыўны, дык народ проста быў бы фактычна пазбаўлены магчымасці выяўляць сваю волю непасрэдна праз рэферэндум: ніводзін парламент нічога **супраць сябе самога** не зацвердзіць. Тым больш такі парламент, 3/4 членаў якога палахліва прамаўчалі тады, калі трэба было стаць на абарону Канстытуцыі, — у час жнівеньскага маскоўскага путчу!

Безумоўна, у прынятым па прапанове старшыні адпаведнай пастаяннай камісіі І. М. Каратчэні варыянце Закона аб рэферэндуме (апазіцыя БНФ выступала з альтэрнатыўным праектам) ёсць пэўныя супярэчлівыя моманты. Але такі заканадаўчы «брак» проста непазбежны ў непрафесіянальным парламенце. А гэта яшчэ адзін аргумент на карысць таго, каб прыспешыць новыя выбары...

Не сумняваюся, што Уладзімір Міхайлавіч цудоўна разумее, які «дэмакратычны» новы Закон аб выбарах можа прыняць сённяшні Вярхоўны Савет. І выйсце тут можа быць толькі адно — прыняць нармальны, недыскрымінацыйны такі Закон праз рэферэндум.

Простымі і нічым рэальна не падмацаванымі летуценнямі выглядаюць разважанні паважанага спадара Станкевіча наконт таго, што нібыта можна «палепшыць» склад сённяшняга беларускага ўрада, уключыўшы туды найлепшыя эканамічныя сілы Народнага фронту. Па-першае, мае асабістыя кантакты з прадстаўнікамі кансерватыўнай часткі Вярхоўнага Савета адназначна сведчаць, што яны «кнопкамі» не прапусцяць ніводнага апазіцыянера ва ўрад. Тут у іх ужо няма даверу нават да В. Ф. Кебіча! Дастаткова сказаць, што нават выконваючага абавязкі міністра абароны Беларусі Пятра Чавуса кансерватары без усякіх на тое падстаў залічылі ў «стаўленікі апазіцыі». Мяне нават доўга распытвалі, дзе апазіцыя знайшла гэтую кандыдатуру. Мяркую, што яго канчатковае зацвярджэнне на міністэрскую пасаду ў сувязі з гэтым можа і не адбыцца. А ўспомнім, што такім народным дэпутатам, як Валянцін Голубеў, Галіна Сямдзянава, айцец Віталій Радамысльскі, «кнопкавая большасць» не дазволіла нават увайсці ў склад тых камісій парламента, у якіх яны самі хацелі працаваць, парушыўшы гэтым элементарныя і неад'емныя правы кожнага дэпутата, нібыта гарантаваныя ім Законам «Аб статусе народнага дэпутата Рэспублікі Беларусь»!

Па-другое, нават калі б здарыўся цуд і дэмакраты трапілі б ва ўрад, сённяшні парламент проста не даў бы такому ўраду праводзіць неабходныя рэформы, бо наменклатурная большасць аб'ектыўна не можа быць зацікаўлена ў гэтых рэформах (дзейнічае славуты прынцып «каб не стала горш для мяне»). Згадайма тут, напрыклад, пазіцыю большасці аграрнай групы па зямельнаму пытанню або пазіцыю большасці кіраўнікоў мясцовых Саветаў па пытанню рэформы структуры мясцовага самакіравання.

Самае цікавае тут, што У. М. Станкевіч сам непасрэдны сведка і ўдзельнік тых шматлікіх беспаспяховых спроб апазіцыі дэмакратызаваць, павярнуць тварам да рэальных эканамічных і палітычных рэформ сённяшні Вярхоўны Савет. Колькі разоў мы ўносілі канкрэтныя прапановы па рэарганізацыі працы парламента — не злічыць! Мяркую, што Уладзімір Міхайлавіч яшчэ не зрабіўся такім наіўным, каб сур'ёзна думаць, што за апошнія гады рычагі эканамічнай і палітычнай улады ў Беларусі з рук традыцыйнага «наменклатурнага спіса» перайшлі ў рукі іншых людзей! Дарэчы, Уладзіміру Міхайлавічу няцяжка ўзяць у Вярхоўным Савеце тэлефонныя даведнікі з прозвішчамі кіраўнікоў рэспубліканскага і мясцовага ўзроўню, напрыклад, за 1983 або 1985 год. Я там, напрыклад, сустрэў амаль выключна знаёмыя мне цяпер прозвішчы...

Дарэчы, спадар Станкевіч чарговы раз пярэчыць сам сабе ў яго інтэрв'ю, калі, з аднаго боку, нагадвае, што сёння ўжо амаль чвэрць нашых дэпутатаў пастаянна працуюць ва ўрадзе і яго структурах (ад сябе дадам, што яшчэ недзе трэцяя частка маюць пасады ў органах і ўстановах ніжэйшага ўзроўню, якія непасрэдна залежаць ад Савета Міністраў), а з другога боку, сцвярджае, што, маўляў, гэты Вярхоўны Савет здольны распусціць існуючы ўрад ды стварыць кааліцыйны ўрад народнага даверу. Выходзіць, большасць дэпутатаў будзе галасаваць фактычна за тое, каб іх пасады апынуліся пад пагрозай? Няма сярод іх, дарагі Уладзімір Міхайлавіч, такіх бяссрэбранікаў, як Вы!

У. М. Станкевіч робіць таксама пэўныя закіды ў дачыненні да праекта Закона аб выбарах, у абмеркаванні якога, дарэчы, ён як сябар апазіцыі браў удзел. Ён, што праўда, прызнае ў падтэксце, што праект гэты зроблены паводле ўзору аналагічных законаў дэмакратычных краін, але лічыць, што да гэткай дэмакратыі мы яшчэ не дараслі. Як доказ ён прыводзіць аргумент, што, маўляў, сёння толькі 10 працэнтаў нашых суграмадзян аб'яднаны цяпер у партыі ды палітычныя рухі, а астатнія 90 працэнтаў дарослага насельніцтва быццам

(Заканчэнне на 3-й стар.).

АПТЫМІЗМ—СПРАВА ДОБРАЯ...

«Бягучы момант і дзейнасць урада рэспублікі ў цяперашняй сацыяльна-эканамічнай сітуацыі» — такой была тэма чарговай прэс-канферэнцыі ва ўрадзе, якую правёў першы намеснік Старшыні Савета Міністраў Беларусі М. МЯСНІКОВІЧ. Вылучым асноўныя моманты.

СІТУАЦЫЯ. Яна не надта прыемная, асабліва калі ўлічваць вынікі работы народнай гаспадаркі ў студзені. Тым не менш, у лютым удалося прыпыніць спад, і падзенне аб'ёмаў склала толькі 5 працэнтаў (у студзені каля 15-ці). У многім гэты спад тлумачыцца недапастаўкамі сыравіны і камплектуючых з-за межаў рэспублікі. Аднак не лепшым чынам робяць і многія рэспубліканскія прадпрыемствы, у прыватнасці, іх недапастаўкі склалі 2,4 мільярда рублёў. Як вядома, Б. Ельцын падпісаў указ, у якім жорстка рэгламентуе пастаўкі па міждзяржаўных сувязях. Трэба прытрымлівацца адпаведных дамоўленасцей і нам. Разам з тым, не ўсё тут проста. На пэўны, пераходны перыяд сувязі належыць захоўваць, але не павінна быць сілавой арыентацыі, інакш мы ніколі не інтэгрыруемся ў сусветную эканоміку, інакш што гэта будзе за рынак? Карацей, у далейшым варта зыходзіць з выгаднасці, гандляваць у адпаведнасці з попытам і прапанаваннем. Увогуле трэба настройвацца менавіта на выхад у сусветную эканоміку, на канкурэнтаздольнасць прадукцыі. Пры гэтым у кантрактную сістэму намечана ўнесці важную агаворку: ад кіраўнікоў пры заключэнні кантрактаў будуць патрабавацца бізнес-планы, у якіх і павінны знайсці поўнае адлюстраванне ўказаныя вышэй моманты.

ФІНАНСАВАЕ СТАНОВІШЧА. У першым квартале будзем мець 2 мільярды рублёў эмісіі, г. зн. дадаткова выпушчаных у абарачэнне грошай. У другім квартале чакаецца 2,3 мільярда.

Варта адзначыць: лічбы, вядома, непрыемныя, але, разам з тым, калі мець на ўвазе значнае павелічэнне даходаў насельніцтва, сум, задзейнічаных у гандлёвых аперацыях, вядома ж, пэўнай эмісіі трэба было чакаць. Тым не менш, урад намеціў праводзіць жорсткую палітыку безнаяўных разлікаў, каб як мага менш прыцягваць крэдытныя рэсурсы з Расіі і пускаць у абарачэнне па сутнасці пустыя грошы.

Як паабяцаў віцэ-прэм'ер, урад таксама будзе праводзіць жорсткую крэдытную палітыку (крэдыты — толькі пад мэтавыя праграмы) і ўвогуле не дапусціць гіперінфляцыі ў наступныя месяцы. Пры гэтым, як можна зразумець, з боку ўрада будуць і некаторыя абмежаванні ў зарплаце.

ПРА НАФТУ І БЕНЗІН. Складанае становішча чакае Беларусь у сувязі з тым, што ў Расіі адпушчаны цэны на 40 працэнтаў здабываемых нафты і газу. Калі тона нафты каштавала для нас 440 рублёў, то ў свабодных цэнах сума падымецца да 12—13 тысяч. У сярэднім жа, з улікам гэтых 40 працэнтаў, за тону нафты будзем плаціць 3.200 рублёў. Вядома, што гэта закране цэны на нафтапрадукты (ды, няйначай, і іншыя цэны). У прыватнасці, аўтааматарам, магчыма, хутка прыйдзецца плаціць за літр бензіну больш чым па 5 рублёў.

Нам трэба карэнным чынам перагледзець свае падыходы да выкарыстання энергарэсурсаў. Рэспубліцы таксама неабходны, як мінімум, дзве атамныя станцыі (вядома, не такія, як чарнобыльская). Трэба таксама «працаваць» з краінамі Персідскага заліва.

Варта падкрэсліць: адзначаныя моманты, ды яшчэ структурная перабудова — надзвычай сур'ёзныя для рэспублікі, эканоміка якой, як правільна падкрэслівалася, вельмі ўразлівая. Можна чакаць, што з цягам часу мы атрымаем поўнасцю «свабодныя» нафту і газ. Пры гэтым дэфіцыт гандлёвага балансу можа быць велізарным, проста спусташальным.

МЕРЫ САЦЫЯЛЬНАЙ АБАРОНЫ. Дадатковыя меры, якія прыняты нядаўна, перавышаюць выйгрыш ад вызвалення цэн на каляровую гарэлку, мяса птушкі і бараніну. 20 мільярдаў рублёў — столькі «каштуе» пастанова. Урад будзе дабівацца і некаторых падатковых змякчэнняў.

Дарэчы, на прэс-канферэнцыі было закранута пытанне аб адносінах з прафсаюзамі, іх нязгодзе з мерамі ўрада. Як можна бачыць з адказу М. Мясніковіча, які зазначыў, што трэба працаваць разам, урад больш міралюбіва настроены да прафсаюзаў, чым яны да яго. Але пры гэтым было падкрэслена і іншае: эксперты МВФ, якія былі ў Мінску, папярэджвалі, каб рэспубліка не абцяжарвала сябе вялікім грузам сацыяльных пытанняў на шляху да рынку. Карацей, трэба крыху і паясы зацягнуць.

РЭФЕРЭНДУМ. Гэта акцыя можа прывесці да складаных палітычных і сацыяльных праблем. Пры пэўным выніку рэферэндуму можа ўтварыцца вакуум улады, што будзе не на карысць дэмакратычных пераўтварэнняў і рыначных рэформ.

На прэс-канферэнцыі таксама закраналіся пытанні нацыянальнай валюты (пры гэтым віцэ-прэм'ер даволі аргументавана даказаў, што спяшацца ўводзіць яе для рэспублікі эканамічна немэтазгодна), нядаўняй сустрэчы ў Кіеве кіраўнікоў урадаў СНД (на ёй, у прыватнасці, вырашана не згаджацца з тым, каб Расія вяла ўсе кантакты з замежжам адносна знешняга доўгу і актываў былога Саюза), знешнеэканамічнай дзейнасці рэспублікі (прадугледжваецца ўсемагчымае стымуляванне шляхам зніжэння ставак, падатковай палітыкі, экспартна-імпартных аперацый).

Аднак варта зазначыць галоўнае: урад глядзіць з аптымізмам на сітуацыю ў рэспубліцы і на далейшыя пераўтварэнні. Што ж, аптымізм — справа добрая — калі будуць адпаведныя вынікі? Хоць, зрэшты, гэта залежыць не толькі ад урада.

Іван БАРАНОЎСКІ.

КАМЕНТАРЫЙ

ДА ПАСТАНОВЫ САВЕТА МІНІСТРАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ АД 28 ЛЮТАГА 1992 ГОДА «АБ ДАДАТКОВЫХ МЕРАХ ПА САЦЫЯЛЬНАЙ АБАРОНЕ НАСЕЛЬНІЦТВА Ў СУВЯЗІ З ЛІБЕРАЛІЗАЦЫЯЙ ЦЭН»

Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь яшчэ ў снежні 1991 года прыняў шэраг папераджальных дзеянняў, накіраваных на стварэнне гарантый сацыяльнай абароненасці насельніцтва ад негатыўных вынікаў лібералізацыі цэн. Ацэньваючы прагноз на чакаемы рост цэн прыкладна ў 2,5 раза, урадам са студзеня 1992 года былі павялічаны ў 2—2,5 раза заработная плата, пенсіі, дапамогі і стыпендыі. Узраслі размеры кампенсацый інвалідам Айчыннай вайны, расшырана дапамога малазабяспечаным слаям насельніцтва, выдзелены сродкі на патаненне харчавання працуючым, навучэнцам і студэнтам. Прыняты меры да паэтапнага водпуску цэн: на хлеб і хлебабулачныя вырабы, малако і малочныя прадукты новыя рознічныя цэны ўстаноўлены з 20 студзеня, а на мяса і мясапрадукты—з 1 лютага г. г. Прычым цэны на прадукты першай неабходнасці дзяржава працягвае рэгуляваць.

Нягледзячы на гэта, зніжэння жыццёвага ўзроўню насельніцтва рэспублікі прыпыніць не ўдалося.

Паводле даных Дзяржкамстата Рэспублікі Беларусь, рознічныя цэны на тавары і паслугі, якія ўваходзяць у «спажывецкую карзіну», у студзені ўзраслі ў 2,8 раза, а, як мяркуецца, у лютым г. г. у адносінах да снежня 1991 года—у 4,5 раза. Усё гэта, разам з іншымі аб'ектыўнымі прычынамі, абумовіла неабходнасць прыняцця дадатковых мер па абароне розных сацыяльна-дэмаграфічных груп насельніцтва.

Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь па ўзгадненню з камісіямі Вярхоўнага Савета прыняў пастанову «Аб дадатковых мерах па сацыяльнай абароне насельніцтва ў сувязі з лібералізацыяй цэн».

Павышэнне з 1 сакавіка 1992 года мінімальнай заработнай платы і тарыфнай стаўкі першага разраду дазволіць павялічыць размер зарплаты, пенсій, стыпендый і дапамог у сярэднім у 1,5—1,6 раза да студзеня г. г. і прыкладна ў 3,5 раза — да снежня 1991 года. На гэтыя мэты з бюджэту рэспублікі выдзяляецца больш як 20 млрд. рублёў у разліку на 10 месяцаў.

Улічваючы, што Дзяржкампрацы пры зацвярджэнні Адзінай тарыфнай сеткі рабочых і служачых расшыраны дыяпазон тарыфных разрадаў для работнікаў бюджэтных устаноў адукацыі, культуры, аховы здароўя і сацыяльнага забеспячэння, устанаўленне новай стаўкі першага разраду дазволіць павялічыць аплату працы, напрыклад, настаўніка вышэйшай кваліфікацыйнай катэгорыі з 1.130 да 1.690, адпаведна ўрача — з 1.250 да 1.860 рублёў. Апрача таго, прадугледжана павелічэнне да 5 працэнтаў планавага фонду заработнай платы (замест 2 працэнтаў) на прэміраванне гэтых катэгорый працуючых.

Прадугледжаны механізм забеспячэння сацыяльных гарантый грамадзян, якія часова спынілі працоўную дзейнасць па незалежных ад іх прычынах (захворванне, выслабаненне і інш.). Сярэдні заработак пры вызначэнні ім размеру кампенсацыі або дапамогі вылічаецца з улікам новых службовых акладаў (тарыфных ставак). Гэта азначае, што работніку будзе выплачвацца той жа заработак, які ён атрымліваў бы, працягваючы выконваць ранейшую работу.

З 1 сакавіка мінімальны размер пенсіі па старасці складзе 550 рублёў, стыпендыі паспяваючым студэнтам вышэйшых навучальных устаноў — 440 рублёў, навучэнцам ся-

(Заканчэнне на 3-й стар.).

У Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі

Як стала вядома Савету Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі, 28 лютага ў рабочым парадку без шырокага абмеркавання і не чакаючы пасяджэння Прэзідыума Савета Міністраў, якое намечана правесці 3 сакавіка з удзелам прафсаюзаў, ва ўрадзе рэспублікі была падпісана пастанова «Аб дадатковых мерах па сацыяльнай абароне насельніцтва ў сувязі з лібералізацыяй цэн». Пагарджаючы заканадаўчымі нормамі, без уліку прапаноў прафсаюзаў, прыняты дакумент, які закранае інтарэсы кожнага жыхара рэспублікі. Перш за ўсё размова ідзе аб размеры мінімальнай заработнай платы. Паводле падлікаў прафсаюзаў, расходы толькі на харчаванне дарослага мужчыны працаздольнага ўзросту пры цяперашніх цэнах складаюць звыш 800 рублёў у месяц. У дакуменце ж, прынятым урадам, мінімальная зарплата вызначана ў размеры 550 рублёў, прычым сюды ўваходзіць і кампенсацыя на павелічэнне кошту мяса і масла. Не ўлічаны прапановы прафсаюзаў па ўзмацненню сацыяльнай абароны студэнтаў. Ва ўмовах неўтаймоўнага росту цэн прынятыя ўрадам меры практычна асуджаюць большасць людзей на жабрацтва.

Федэрацыя прафсаюзаў Беларусі выказвае пратэст такім дзеянням урада і патрабуе паўторнага разгляду мер сацыяльнай абароны насельніцтва з удзелам прафсаюзаў.

Гарэлка як сродак абароны

Яшчэ адны меры па сацыяльнай абароне, і яшчэ адно (як ні дзіўна — у сувязі з тымі ж мерамі) процістаянне ўрада і афіцыяльных прафсаюзаў — распачатая спрэчка: 550 рублёў — гэта многа ці мала, і колькі мець лепей — 550 ці 800...

А народ, тым часам, правёў даволі «вясёленькую» суботу. Ён, па старой, добра знаёмай звычцы стаў адзін за адным і бавіў гэтак і гадзіну, і дзве, і тры, і многа болей. Народ назапашваў самы рыначны (з пункту гледжання абарачальнасці), самы канверсуемы тавар. Карацей кажучы, ён вырашыў такім вось чынам адзначыць тую ж пастанову аб мерах абароны, а ў якасці сродкаў гэтай абароны выбраў гарэлку, якую і кінуўся ў суботу прыкупляць... Па «таннай» цане...

Зрэшты, як ён мяркуе наконт гэтых самых мер?

Ды ў асноўным — амаль што ніяк. А калі і мяркуе, то ў наступным дыяпазоне — ад стрыманага да раздражнёнага. Што ж, рэакцыя зразумелая: няйначай, людзі ўсведамляюць, што ніякімі мерамі, як і ніякім стаяннем у чэргах, рушыўшых наперад цэн не дагоніш. А тое ж стаянне — гэта своеасаблівы акт адчаю, бесперспектыўная спроба дагнаць пайшоўшы поезд, спроба схапіцца за саломінку. Мы, відаць, дайшлі ўжо да ўсведамлення таго, што трэба рабіць нешта кардынальнае, трэба канчаць з гэтым вялікім размеркаваннем нязначнага грамадскага прадукту, які і вырабляецца, па сутнасці, у перапынках паміж стаяннем у чэргах, і якога, вядома ж, становіцца ўсё менш і менш.

Гэта добра, калі ўсведамляем, што ніякія меры не дапамогуць, пакуль не дапаможам сабе самі. І сапраўды, дзіўна атрымліваецца: мер усё больш, а жыць —усё горш. Згодна з некаторымі данымі, пасля паўлаўскай рэформы жыццёвы ўзровень насельніцтва знізіўся на 20—25 працэнтаў (нагадаем, нягледзячы на тыя ж меры), а пасля апошняй лібералізацыі — ужо больш як на 40. Зрэшты, каб толькі ўсяго на 40. Ці не на большую лічбу пацягне, калі падлічыць старанна, колькі маглі купіць на свой рубель **(у тым ліку і адмераны)** раней, і колькі цяпер.

І гэта не павінна здзіўляць, бо займаемся пераважна менавіта размеркаваннем і пераразмеркаваннем. Адным словам, варта засвоіць: каб нешта пакласці на шалю вагаў, спачатку трэба гэта «нешта» аднекуль узяць. Адкуль? Калі той жа Мінфін, на які мы з надзеяй звяртаем свой погляд, зноў, аказваецца, не зводзіць канцы з канцамі. Або проста ў некага адабраць?

Прынамсі, тыя ж меры патрэбны. Гэта бясспрэчна. Але патрэбны для хворых, нядужых, г. зн. для інвалідаў, пенсіянераў і г. д. Пераважная ж, здаровая, моцная большасць павінна зарабляць сабе на хлеб самі (ды яшчэ і для тых жа нядужых). Без мер. Не будзем цешыць сябе пераразмеркавальніцкімі ілюзіямі. Чым хутчэй пазбавімся ад іх канчаткова, тым лепш.

Што ж, 800 заўсёды лепш, чым 550. А мець 1.800—яшчэ весялей...

Вельмі небяспечна і трывожна, што ўсё цяпер зводзіцца ў асноўным да павышэнняў ды мер. Нябачна ніякіх дзейсных крокаў наперад па рэфарміраванню эканомікі. Больш таго, сітуацыя ў ёй рэзка пагоршылася ў сувязі з разрывам міжгаспадарчых сувязей паміж рознымі рэгіёнамі былога Саюза. А горш за ўсё, што ў якасці асноўнага ўласніка, суперманапаліста па-ранейшаму выступае дзяржава, што яна па-ранейшаму цягне на сабе даўно непасільны для яе ўвесь цяжар гаспадарчых праблем. І вось бяда — пры гэтым асабліва не імкнецца, каб уступіць іх некаму. Аддаць іх нам, яе грамадзянам, аддаць разам з усімі

(Заканчэнне на 3-й стар.).

ПРАВІНЦЫЯ ЯК ЯНА ЁСЦЬ

2. «СЭЛФ СЭЙД МЭН» СІНЬКО М. В.

як люстэрка зямельнай рэформы

За 74 з лішнім гады свайго існавання Савецкая ўлада пабудавала ў вёсцы Юзуфова Валожынскага раёна толькі водаправод. Дапамог «шчаслівы» выпадак. Пры пракладцы трасы Мінск — Вільнюс, трактарыст, які пакутаваў на пахмельны сіндром, засыпаў калодзеж. Прыйшлося праявіць клопат, што адзначалася ва ўсіх справаздачных дакладах гады два: «За справаздачны перыяд у вёсцы Юзуфова пабудаваны водаправод...». З якой нагоды — пра гэта, думаю, не ўпаміналася па палітычных матывах. На водаправод выдаткавалі 6,5 тысячы рублёў.

З дарогай да аўтамагістралі юзуфоўцам пашанцавала менш. Гэта ўсяго паўкіламетра, але іх можна пераадолець толькі пехатою. Звычайная тэхніка тут не праходзіць. Таму старыя кожны дзень і ў любое надвор'е выходзяць на дарогу і чакаюць «хлебавозку», бо ў вёску яна не заязджае. Там жа адбываецца гандаль хлебам. Дождж, снег, мароз, вецер, спякота, — стой і чакай.

Калі Мікалай Сінько ехаў адсюль паступаць у ваеннае вучылішча (1977 г.), тут было 11 двароў. Калі праз 14 гадоў вярнуўся — засталося 5. Жыццё ў Юзуфова паступова замірае. Яшчэ 10—20 гадоў прыкладна такога ж існавання — і на месцы вёскі будзе чыстае поле. Магчыма, там пасеюць збажыну, а мо і бульбу — як вырашыць старшыня. Рэдкія старажылы ўспомняць: а тут калісьці вёска была.

Мікалаю Сінько не хочацца, каб так здарылася. Ён жадае, каб жыццё кіпела, гучалі вясёлыя дзіцячыя галасы, добра раслі жыта і бульба, у садзе гулі пчолы і г. д. У яго мара — стаць уладальнікам навакольных зямель. Ён у нас — «сэлф сэйд мэн», па паняццях амерыканцаў — «чалавек, які зрабіў сябе сам», ёсць у іх такі надта папулярны выраз. Ну, Сінько, канешне, яшчэ не зусім «сэлф сэйд», але ўжо «мэн».

Аддаўшы належнае абароне Радзімы ў радах Савецкай Арміі, наш герой вырашыў, што некалькі дагматычны «модус вівендзі» (спосаб жыцця) арміі не зусім адпавядае яго характару. Заняўся камерцыяй. Стварыў кааператыў, быў дырэктарам маладзёжнага цэнтра, камерцыйным дырэктарам акцыянернага таварыства, намеснікам дырэктара дзяржаўна-кааператыўнага аб'яднання. Гэта ўсё было ў Расіі, а Сінько, нагадаю, беларус, у яго і прозвішча беларускае. Зусім заканамерна Мікалай апынуўся ў Маладзечне.

Зараз Сінько займаецца транспартнымі паслугамі. Справа выгадная, і другі б на яго месцы не тузаўся. Шчыра скажу: я ад такой справы не адмовіўся б. Напэўна, таму кожны і знаходзіцца на сваім месцы, а не наадварот: пад маім сузор'ем Казярога прадпрымальнікаў нараджаецца мала, зоркі не лгуць. Ну, а як усякі нармальны прадпрымальнік, Сінько жадае справы вялікай і перспектыўнай. Па-чалавечы, зразумела.

Жыхары вёскі яго падтрымалі. Ім таксама хочацца ў канцы зямнога шляху ўбачыць штосьці прыемнае. Тым больш, што першым крокам Сінько даў сабе зарок зрабіць дарогу да вёскі. З калгасам і сельсаветам Сінько дагаварыўся — там далі згоду. Тут нармальнае заканчваецца і пачынаецца салтыкоўскі «горад Глупаў».

Першы раз яму проста адмовілі. Другі — прапанавалі зямлю з рэзерву Бог ведае дзе. З цягам часу фармулёўкі станавіліся ўсё больш вытанчанымі: не член калгаса (хоць калгас, нагадаю, не супраць). Далей: месяц дакументы вытрымлівалі ў Валожынскім райвыканкоме, потым ляшчотна растлумачылі — не тыя. Перад маім прыездам калгас падаў заяўку на вывядзенне юзуфоўскіх зямель у запас (нават калгас дапамагае!). Калі мы з Мікалаем выпадкова пазнаёміліся, выканком павінен быў сказаць сваё канчатковае слова: даць 50 гектараў Сінько М. В., ці не даць. Слова было такое: намеснік старшыні камісіі па зямельнай рэформе т. Агапотаў міла паведаміў, што пытанне нават не было ўключана ў парадак дня. Больш таго, т. Агапотаў шчыра прызнаўся, што і не збіраўся яго ўключаць...

Крыху пазней я сустрэўся з начальнікам упраўлення сельскай гаспадаркі райвыканкома З Лужынскім. З Зігмундам Сільвестравічам мы мелі гутарку аб праблемах фермерскіх гаспадарак. Аказалася, што ў раёне ёсць 26 фермераў плюс 18 заяў. Больш за ўсіх—у калгасе «Чырвоны сцяг», якім кіруе выдатны дзеяч сельскай гаспадаркі і эканомікі С. Шарэцкі. «Ішоў да нас,— не без іроніі адзначае Лужынскі,— гаварыў: канцэнтрацыя, спецыялізацыя, узбуйненне. Зараз у яго іншыя размовы». 18 фермераў у «Чырвоным сцягу». Туды возяць замежнікаў, тыя хваляць: так і трэба. Праўда, звяртаюць на сябе ўвагу некаторыя моманты.

Скажам, усе «чырванасцяжныя» фермеры зямлю атрымалі ў асноўным у снежні—студзені мінулага года і гэтага. Інакш кажучы, перад і адразу пасля лібералізацыі цэн. У спісе — у асноўным «камандны» састаў: брыгадзір, начальнік участка, юрыст, намеснік старшыні, зноў начальнік участка, галоўны інжынер, дыспетчар. Астатнія — прыезджыя. Усе раптоўна палюбілі зямлю, што, вядома ж, добра. Не зусім толькі ясна, чаму мясцовых радавых калгаснікаў у спісе амаль і няма, адзін толькі малаказборшчык Кулакоў. Ён, дарэчы, разам з юрыстам Сазонам вырашыў заняцца авечкагадоўляй. Ім, праўда, мякка растлумачылі ў райвыканкоме, што гэтым лепш займацца ў гарыстай мясцовасці, але акт на валоданне зямлёй далі.

Зігмунд Сільвестравіч па-сялянску прама растлумачыў: страхуюцца. Гэта можна зразумець: час нестабільны, а зямля як-ніяк — капітал самы надзейны. Незразумела, чаму адным можна, а другім—не? Чаму намеснік Шарэцкага праблем не мае, а Сінько пачынае пяты круг пекла? Чаму катэгарычна адмаўляюць Сінько і ўпэўнены, што калгасны юрыст наладзіць прыкладную гаспадарку? Дзе логіка? Няма. І не будзе, не чакайце.

А чаму я думаю, што былы афіцэр будзе лепшым фермерам? — такое пытанне таксама правамернае. Даю адказ: таму, што Сінько на свае ўласныя грошы ўжо купіў трактар «Т-74», плугі, сеялкі, бароны, 2 цягачы, насенне. Таму, што, нават яшчэ не маючы зямлі, ён падлічыў страты і даходы, ведае, што пабудуе ў гэтым годзе, а што ў наступным, колькі чалавек у яго будзе працаваць і колькі ім плаціць. Ён ведае, што ў яго будзе сад, пасека, трусагадоўчая ферма, свінаферма, што на трасе ён паставіць кафэ, станцыю тэхабслугоўвання і г. д. У яго ўсё пралічана, у адрозненне ад «чырванасцяжных» прыхільнікаў авечкагадоўлі. У рэшце рэшт, нездарма ён прайшоў многія ступені прадпрымальніцтва, каб не ведаць, чаго хоча. Не ўлічана ў Мікалая Вікенцьевіча толькі адно—Савецкая ўлада.

Улада ведае, што, скажам, Шарэцкі з усімі яго навацыямі — чалавек зразумелы, свой, можна сказаць, з ім можна дагаварыцца і прадбачыць яго далейшыя крокі. Значыць, няхай сабе плодзіць «фермераў», якія на самай справе, канешне, не проста фермеры, а калгасная наменклатура часоў лібералізацыі. Гэта не страшна. А Сінько —не свой, непрадказальны. Дагаварыцца магчыма, пэўна, і з ім, але гэта ўсё хістка, ненадзейна. Заўтра ён стане «героем капіталістычнай працы», хутчэй за ўсё мільянерам, і навошта яму гэтая ўлада з яе ржавым механізмам размеркавання? Мне здаецца, сабака закапаны менавіта тут.

Сінько падняў мяне ў гасцінічным нумары а палове восьмай. Не вельмі разгублены ўчарашняй адмовай у выканкоме, пачаў дыктаваць некаторыя свае думкі наконт зямельнай рэформы.

Патрэбны радыкальныя меры, —рубіў энергічна паветра рукой.

Ах, Мікалай Вікенцьевіч, усё гэта вядома. І тым, хто справа, і тым, хто злева. Хутка вясна. Сеяць трэба, каб потым збіраць ураджай. Але нічога яшчэ няясна. Ясна толькі, што мы з'яўляемся сведкамі чарговай кампаніі пад назвай «зямельная рэформа».

Сяргей ШАЎЦОЎ.

Ёсць і такая партыя?

— Ну жартаўнікі, ну гумарысты! — рагаталі прахожыя над хлопцамі (на выгляд — старшакласнікамі), якія ішлі па вуліцы пад чорным сцягам. З найбольшым здзіўленнем разглядалі таго, хто паверх паліто накінуў на плечы пунсовы піянерскі сцяг (на здымку ўнізе).

— Ніякія мы не гумарысты,— адбіваліся хлопцы,— мы — анархісты. Чулі? Ёсць такая партыя! Ідзём на мітынг, дзе збіраюцца ўсе новыя плыні.

Пазней мой сусед, які пабываў на тым мітынгу, казаў: бачыў там гэтых анархістаў. Выгналі іх рабочыя з мітынгу, маўляў, не кампраметуйце нас.

А вось гэты ўдзельнік мітынгу (на здымку ўверсе) сваім плакатам прымушаў прахожых спыніцца і задумацца. Кожны важыў: можа, і сапраўды быў такі запавет? Каб суняць сумненні, я раскрыў Біблію, знайшоў указанае месца. Але не зусім тое напісана ў свяшчэннай кнізе. Цытую:

23. Землю не должно продавать навсегда; ибо Моя земля; вы пришельцы у Меня. 24. По всей земле владения вашего дозволяйте выкуп земли».

Як бачыце, поўная цытата мае зусім іншы сэнс. Яна падае надзею ўсім будучым фермерам.

Не варта здзіўляцца: прапагандысцкі прыём зусім не новы ў нашай гісторыі. Было ў каго навучыцца. А вось надрукаваць гэтыя фотаздымкі ёсць сэнс — няхай чытачы ведаюць, што ёсць і такое.

Яўген ПЯСЕЦКІ.

Бухгалтэрыя культуры:

ЗАКОН АБ ПАДАТКАХ ЗАКРЫВАЕ ВЫЙСЦЕ З ЖАБРАЦКАГА СТАНУ

Шырокі рэзананс у грамадскасці рэспублікі выклікаў «бунт» творчых саюзаў, іх прамыя абвінавачанні ў адрас нашага парламента за абыякавыя адносіны да амаль што гамлетаўскага пытання: ці выжыве наша культура ў гэты смутны перадрыначны час? Матэрыяльная база культурнай сферы ў заняпадзе, выйсця з гэтага жабрацкага стану не бачыцца. Беларускі фонд культуры, напрыклад, як і іншыя творчыя саюзы, мог бы за кошт развіцця сваёй вытворчай дзейнасці знаходзіць сродкі і ўкладваць іх у культурныя праграмы, як ён гэта і робіць у сучасны момант. Але непераадольнай сцяной на шляху стаў нядаўна прыняты Закон аб падатках, у прыватнасці, яго палажэнне аб падатку на прыбыткі фондаўскіх прадпрыемстваў.

Старшыня праўлення Беларускага фонду культуры пісьменнік І. Г. ЧЫГРЫНАЎ з гэтай нагоды выказвае такія думкі:

— Разваліць культуру не складана, а вось потым аднавіць яе ў хуткім часе наўрад ці можна. Тым больш, калі яе ўжо нішчылі дзесяцігоддзямі. Здавалася б, што прасцей — не перашкаджаць фонду ствараць уласную матэрыяльную базу, не стрымліваць нашу ініцыятыву ў гэтым накірунку.

— Іван Гаўрылавіч, тады такое пытанне: з чаго ж складаюцца тыя прыбыткі, на якія «замахваецца» Закон, як фарміруецца бюджэт фонду?

— Асноўныя крыніцы — добраахвотныя ўзносы, сродкі ад праводзімых дабрачынных мерапрыемстваў, а галоўнае, — ад дзвюх фондаўскіх фабрык— Бабруйскай галантарэйнай і Маладзечанскай мастацкіх вырабаў.

Дарэчы, мы знаходзімся на самафінансаванні, і датацый ад дзяржавы не атрымліваем.

— І як жа, па якому прынцыпу гэтыя сродкі выкарыстоўваюцца?

— У першую чаргу я назаву доўгатэрміновыя праграмы па адраджэнню і памнажэнню нашай нацыянальнай культурнай спадчыны. Фонд, напрыклад, стаяў ля вытокаў стварэння Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны. На першыя крокі яго культурна-асветніцкай дзейнасці было выдаткавана 20 тысяч рублёў. Значныя сродкі выдзелены таксама на станаўленне Міжнароднай школы беларусістыкі, створанай пры Белдзяржуніверсітэце, заслаўскай суполцы ТБМ «Нашчадкі Рагнеды», на друкаванне «Лексічнага атласа беларускіх народных гаворак», на выданне Скарынаўскай Бібліі, газеты «Наша ніва»... Мы фінансава падтрымліваем беларускамоўныя дзіцячыя навучальныя ўстановы: садок № 376 «Заранка» г. Мінска, Беларускі музычны ліцэй, фондам устаноўлены дзве прэміі для здольнай моладзі— па 300 рублёў штомесяц кожная. Усяго ж пад праграму выканання Закона аб мовах на Беларусі фондам выдаткавана каля 200 тыс. рублёў.

Фонд выступіў адным са стваральнікаў Беларускага краязнаўчага таварыства, на станаўленне якога адразу ж было выдзелена 100 тысяч рублёў, не шкадуе сродкаў на правядзенне разнастайных мерапрыемстваў у гэтым накірунку.

Заўважу, што фонд аказаў фінансавую падтрымку Таварыству народных майстроў РБ, Асацыяцыі фалькларыстаў і этнографаў РБ, Згуртаванню беларусаў свету «Бацькаўшчына».

З праграмы «Вяртанне» (размова ідзе аб вяртанні нацыянальных каштоўнасцей, якія знаходзяцца за межамі рэспублікі) хачу адзначыць два накірункі. Пад эгідай ЮНЕСКО ў рамках славянскага праекта ажыццяўляецца міжнародная праграма з удзелам БФК «Гісторыя кніжнай культуры Падляшша». Вынікі рэалізацыі праграмы (ужо выдаткавана 20 тысяч рублёў) знойдуць адлюстраванне ў арыгінальным сямітомным выданні энцыклапедычнага тыпу. Распачынаем таксама падрыхтоўку каталога бібліятэкі Сімяона Полацкага, вывучэнне і перавыданне навуковай спадчыны мастацтвазнаўцы Міхася Шчакаціхіна.

— Адзін з накірункаў дзейнасці фонду — захаванне і ўшанаванне памяці тых, хто ствараў нацыянальную культуру, чые імёны дайшлі да нас праз стагоддзі...

— На ўзвядзенне новых і рэстаўрацыю даўнейшых помнікаў культуры на рахунак фонду паступаюць шматлікія ахвяраванні і выдаткоўваюцца заробленыя намі грошы. Назаву такую агульную лічбу: 200 тысяч рублёў, у тым ліку і ахвяраваных прадпрыемствамі, арганізацыямі і грамадзянамі, будзе выдаткавана фондам на будаўніцтва помнікаў Ф. Скарыну, С. Полацкаму, К. Каліноўскаму, В. Вашчылу, мемарыяла «Буйніцкае поле», помніка ахвярам сталінізму.

Сюды трэба яшчэ дадаць сродкі, якія былі выдаткаваны на аднаўленне сядзібы Я. Коласа ў Альбуці, на ўстанаўленне мемарыяльных дошак з барэльефамі М. Багдановіча, упарадкаванне магілы яго маці ў Гродна, на стварэнне скульптуры Язэпа Драздовіча, падрыхтоўку фільма-оперы «Францыск Скарына», дакументальнага фільма пра спевака М. Забэйду-Суміцкага, фільма «Дрэва жыцця» — пра лёс Веткаўскага музея народнай творчасці, на аднаўленне храма-помніка ў в. Мураванка Гродзенскай вобласці і іншае — зноў каля 200 тысяч рублёў.

Хацелася б сказаць пра нашу культурную садружнасць з хлебаробамі калгаса «Чырвоны сцяг» Валожынскага раёна. У калгасе задумалі адкрыць школу мастацтва з чатырма аддзяленнямі: музыкі, харэаграфіі, выяўленчага і прыкладнога мастацтва. З усёй аселіцы наведваюць яе 250 вучняў. У школе — добрае абсталяванне. А вось памяшканне, як кажуць, не зусім. Вырашана пабудаваць новае. Фонд, пазычыўшы гаспадарцы 200 тысяч рублёў, дапамагае калгасу хутчэй здзейсніць задуманае.

Значныя сродкі выдаткоўваюцца на чарнобыльскую праграму. Трэба сказаць, што вялікую іх долю мы зарабляем у валюце на праводзімых за мяжой дабрачынных аўкцыёнах.

А ўсяго з фондаўскай скарбонкі за гэтыя гады было выдаткавана на культурныя праграмы каля двух з паловаю мільёнаў рублёў. Многа гэта ці мала? Адказ адназначны — трэба старацца, каб было болей.

Дык навошта ж шаноўным парламентарыям «перакрываць» нам кісларод?

Аркадзь АФАНАСЬЕЎ.

Быў калгас, а стаў...

Пакуль у вярхах ламаюць коп'і наконт рэарганізацыі калгасаў і саўгасаў, жыццё расстаўляе кропкі над «і». Напрыклад, у калгасе «Зара камунізму» Барысаўскага раёна на ўласным вопыце пераканаліся ў «выгадах», якія можа даць вытворчасць сельскагаспадарчай прадукцыі. Страта толькі ад малочнатаварных ферм склала ў мінулым годзе 474 тысячы рублёў.

Адзінай крыніцай даходу для многіх гаспадарак таму становяцца падсобныя промыслы. У той жа «Зары камунізму» выручае цэх па вырабу алейнай фарбы і поліэтыленавай плёнкі, які прыносіць штогод у калгасную касу да мільёна рублёў. Зразумела, што рэарганізацыя гаспадаркі можа стаць натуральным вынікам гэтага працэсу. Зрэшты, такая пастаноўка справы характэрна не толькі для «Зары камунізму».

Святлана КАЛІНКІНА,
кар. БЕЛТА.

Барысаў.

Сыны Беларусі— героі Балгарыі

3-га сакавіка 1878 года вялікая дата ў жыцці балгарскага народа. У гэты дзень у мястэчку Сан-Стэфана ля Канстанцінопаля (Стамбул) быў падпісаны мірны дагавор паміж Расіяй і Турцыяй, паводле якога Балгарыя была аб'яўлена самастойнай дзяржавай. Тым самым завяршылася шматвяковая барацьба балгарскага народа за вызваленне ад турэцкага рабства. У гэтай барацьбе прымалі ўдзел і беларусы, што дае нам права адзначаць гэты дзень супольна з балгарамі.

Разам з «лагерам сацыялізму» адышлі ў нябыт і прапагандысцкія штампы, што мацавалі гэты лагер. Дык што тады засталося ў адносінах паміж нашымі народамі, чым варта даражыць і ганарыцца? Засталося шмат чаго. І справа гонару незалежных Беларусі і Балгарыі аб'ектыўна ацаніць тое, што іх звязвала ў мінулым і можа быць карысным у будучым.

Перш за ўсё варта па-новаму глянуць на гістарычныя факты, звязаныя з вызваленнем Балгарыі ад турэцкага ярма. Шырока распаўсюджаны міф аб «матухне» Расіі — абаронцы ўсіх «пакрыўджаных» славян— добра паслужыў былой імперыі і яе духоўнаму нашчадку СССР для дасягнення імперыялістычных мэт. І расійска-турэцкая вайна тут не была выключэннем. Расійская імперыя, якая душыла свабоду і адмаўляла ў праве на самастойнае жыццё падуладным ёй славянам (украінцам, беларусам, палякам), на міжнароднай арэне імкнулася паказаць сябе вызваліцелькай паўднёвых славян ад туркаў, маючы на мэце перш за ўсё «нагою цвёрдай стаць» на берагах праліваў. І хаця запаветная мэта не была дасягнута, міф застаўся і працягваў жыць самастойным жыццём. Аднак няма ніякага сумнення, што змаганне за вызваленне Балгарыі, незалежна ад мэт, якія ставіліся пры гэтым, было высакароднай справай, што прыцягнула да сябе шмат шчырых сэрцаў. Сярод іх было нямала выхадцаў з Беларусі.

Перш за ўсё трэба ўспомніць легендарнага магілёўчаніна Міколу Судзілоўскага, што быў вядомы на Балканах як «доктар Русель» і сябар героя балгарскай вызваленчай барацьбы Хрыста Боцева. Маладым медыкам ён добраахвотна пайшоў на фронт і быў адзначаны медалём. Шырока вядома ў Балгарыі імя генерала Іосіфа Гурка, вядучай фігуры на працягу ўсёй расійска-турэцкай кампаніі. Пад яго камандаваннем была вызвалена старажытная сталіца Балгарыі Тырнава, захоплены славуты перавал Шыпка, акружана варожая крэпасць Плеўна (суч. Плевен), выгнаны туркі з Сафіі і Адрыянопаля. Але мала хто ў Балгарыі, ды і ў нас, ведае, што ўраджэнец Віцебскай губерні Іосіф Гурка паходзіў са старажытнага беларускага роду Рамейкаў-Гуркаў.

Сваю лепту ў вызваленне Балгарыі ўнеслі і простыя беларускія людзі, што трапілі на вайну не заўсёды па сваёй ахвоце. У Плевенскім ваенна-гістарычным музеі, як сведчыць вядомы даследчык гісторыі балгарска-беларускіх сувязей Д.Мельцар, сабраны матэрыялы пра беларускага селяніна В. Засеку, які ў баі за Плеўну замяніў забітага афіцэра і паспяхова завяршыў атаку, за што быў узнагароджаны Георгіеўскім крыжам. У баях за Шыпку праславіўся Канстанцін Хрушчкі, які нарадзіўся ў 1855 г. у былым Слонімскім павеце Гродзенскай губерні. Юнаком ён быў прызваны ў войска, гераічна абараняў перавал у самыя цяжкія дні, разам з балгарскімі апалчэнцамі хадзіў у разведку, быў паранены, але не пакінуў поле бою. Узнагароджаны двума Георгіеўскімі крыжамі. Ён здзейсніў і яшчэ адзін жыццёвы подзвіг, пражыўшы 114 год. А колькі яшчэ беларусаў — салдат і афіцэраў Мінскага і Магілёўскага пяхотных, Беларускага і Гродзенскага уланскіх палкоў пралілі сваю кроў ці склалі галовы на палях і гарах Балгарыі! І зусім не выпадкова якраз у Мінску на Вайсковых могілках у 1898 годзе быў узведзены храм-помнік, дзе на гранітных дошках выбіты залатымі літарамі імёны ста васемнаццаці салдат і афіцэраў, загінуўшых у баях за вызваленне Балгарыі. А побач у дзвюх брацкіх магілах пахаваны героі Шыпкі і Плеўны.

Таварыства «БЕЛАРУСЬ — БАЛГАРЫЯ» запрашае ўсіх сваіх прыхільнікаў ушанаваць памяць землякоў, што змагаліся за свабоду Балгарыі, і прыйсці 3-га сакавіка да храма-помніка на Вайсковых могілках, дзе а 11 гадзіне адбудзецца ўрачыстае богаслужэнне.

Генадзь ЦЫХУН,
старшыня Рады таварыства «Беларусь — Балгарыя».

Віктар ЧЫКІН:

«РАБОЧЫЯ—ГЭТА АДЗІНЫ КЛАС, ЯКІ МОЖА НАС ВЫВЕСЦІ З КРЫЗІСУ»

Становішча, якое склалася ў апошні час у нашай рэспубліцы і ў іншых рэспубліках былога Саюза, вельмі складанае, і цяжка прадугледзець, што нас усіх чакае заўтра. Але палітыкі і дзеячы розных партый, плыняў і рухаў спрабуюць рабіць аналізы і выказваюць свае меркаванні наконт таго, як нам быць далей. Камуністычная партыя не так даўно кіравала ўсім і накіроўвала ўсе сферы нашага жыцця. Зараз прыхільнікі камуністычнай ідэі ў рэспубліцы гуртуюцца ў абноўленай Партыі камуністаў Беларусі. Каб даведацца, у чым яны бачаць выйсце з той крызіснай сітуацыі, у якой апынулася краіна, наш карэспандэнт гутарыць з сустаршынёй выканаўчага камітэта Партыі камуністаў Беларусі В. ЧЫКІНЫМ.

— Крыху больш як паўгода назад вы, Віктар Валянцінавіч, былі другім сакратаром сталічнага гаркома кампартыі. Зараз вы—рэдактар газеты «Мы и время» і сустаршыня палітычнага выканкома абноўленай Партыі камуністаў Беларусі. Як змянілася ваша жыццё?

— Кардынальна. Быў сакратаром, стаў рэдактарам. Рэзка змянілася і кола сяброў. Нехта баіцца мець зносіны з адыёзным камуністычным лідэрам, а нейкая частка знаёмых зарыентавалася на маючага ўладу сакратара гаркома. Колькасць сяброў і знаёмых сярод былых работнікаў партапарату пайшла да нуля. Затое з'явіліся новыя. Сярод іх прадстаўлены ўсе катэгорыі насельніцтва. Можна меркаваць па тых, хто перарэгістраваўся ў новую партыю. Больш за 50 працэнтаў сярод іх— інтэлігенты. Ёсць журналісты, вучоныя. На адным з першых месц па працэнту перарэгістраваных работнікі кінастудыі «Беларусьфільм». Кожны дзесяты з іх былой партарганізацыі зарэгістраваўся ў абноўленай партыі, якая цяпер у стадыі станаўлення.

— Значыць, жыве камуністычная ідэя?

— Камуністычная ідэя жыве ва ўсім свеце. Чалавецтва яшчэ не прыдумала нічога лепшага. Камуністычныя ідэі і ідэі хрысціянства растуць з аднаго кораня. Нават у найбольш развітых капіталістычных краінах з'яўляюцца элементы камуністычнага характару. Як, напрыклад, элементы планавай эканомікі. Дзесяць мільёнаў амерыканцаў заняты на прадпрыемствах, якімі кіруюць працоўныя калектывы. У Іспаніі такіх прадпрыемстваў мноства. Інакш кажучы, хочам мы таго ці не, цывілізацыя ўсё роўна прыйдзе да сацыялізму.

— Вы згодны, што зараз наша грамадства ўступіла ў перыяд сапраўднай дэмакратыі?

— Наконт сапраўднай дэмакратыі занадта моцна сказана. На мой погляд, ніякай дэмакратыі няма наогул. Сам факт забароны кампартыі і экспрапрыяцыі яе ўласнасці гаворыць пра тое, што «дэмакраты» не маюць права так называцца. Што такое дэмакратыя? Улада народа. Для мяне народ—працоўныя. Для маіх апанентаў з буржуазных партый народ — прадпрымальнікі, кааператары, адмыўшыя свае грошы мафіёзі. Улада ў іх. А гэта ўсяго пяць працэнтаў насельніцтва. Усе законы прымаюцца ў іх інтарэсах. Сапраўдная дэмакратыя — гэта дэмакратыя для працоўных. Для гэтага працоўныя павінны мець сваіх прадстаўнікоў у органах улады. А ў нас рабочыя ў Саветах — выключэнне. Таму наша партыя — за новы закон аб выбарах, якія трэба праводзіць не толькі па тэрытарыяльных акругах, але і па вытворчых.

Трэба даць працоўным не толькі палітычную, але і эканамічную ўладу. Усе рухі, якія зараджаліся ў гады перабудовы, пачыналіся з вельмі правільнага тэзіса, што рабочы ў нас не гаспадар на вытворчасці. І ўсе рухі абяцалі гэта выправіць. Атрымалася: рабочага вызвалілі ад улады маскоўскага бюракрата, а ён тут жа трапіў пад уладу рэспубліканскага. Яго вызвалілі ад права на працу, ад упэўненасці ў заўтрашнім дні і ад іншых правоў, якія былі ім заваяваны ў семнаццатым годзе. Гаспадаром на прадпрыемстве ён не стаў. Некаторыя спадзяюцца на акцыі, прыватызацыю. Але працэс ідзе ў іншы бок. Рэальнымі гаспадарамі могуць стаць літаральна лічаныя працэнты насельніцтва. Я ўпэўнены, што трэба займацца не прыватызацыяй, а раздзяржаўленнем, вызваленнем прадпрыемстваў ад улады бюракратаў усіх узроўняў. Неабходна перадаць прадпрыемствы ва ўласнасць працоўных калектываў, і зрабіць гэта бясплатна. Самае галоўнае — зрабіць працоўныя калектывы ўладальнікамі створанага іх рукамі прадукту. І няхай яны выступаюць на рынку ў якасці свабодных таваравытворцаў. Толькі калі мы дадзім працоўным эканамічную і палітычную ўладу, настане эра сапраўднай дэмакратыі. Рабочыя — гэта адзіны клас, які можа нас вывесці з крызісу. Але, калі ён не вырашыць сялянскай праблемы, то сам памрэ ад голаду. За інтэлігенцыяй — задачы навукова-тэхнічнай рэвалюцыі. Рабочы клас — самы прагрэсіўны. Але свае праблемы ён можа вырашыць пасля таго, як вырашыць праблемы ўсіх астатніх класаў. Таму што ўсе астатнія заняты вырашэннем толькі сваіх уласных праблем.

— Як вы ацэньваеце ўрад нашай рэспублікі і яе Вярхоўны Савет?

— Ацэнка хутчэй негатыўная, чым пазітыўная. Але, калі параўноўваць з тым, што робіцца ў Расіі, то ў нас лепш. Да перабудовы прыйшлі з рознымі вынікамі. У Беларусі быў больш запас трываласці. Рэспубліка забяспечвала сябе прадуктамі харчавання. Мела дастойную сучасную прамысловасць. Парадку ў нас было больш. А не падабаецца мне ў дзейнасці ўрада тое, што ў яго няма ўласнай палітыкі. Мы ідзём у хвасце ў Ельцына, таму і вынікі тыя ж, толькі прыходзяць пазней. Разумныя людзі вучацца на чужых памылках, а мы —на ўласных. Для мяне зразумела, што курс, які ўзяў Ельцын,—тупіковы. І праз шэсць месяцаў лепш не будзе, будзе горш. Надзеі на лібералізацыю і прыватызацыю не маюць пад сабой глебы. Лібералізацыя ва ўмовах звышманапалізму і дыктату вытворцы над спажыўцом прывядзе толькі да скарачэння вытворчасці. А наш урад пакуль што не прапанаваў нічога свайго.

— Што вы знаходзіце станоўчага ў ідэях і прапановах парламенцкай апазіцыі БНФ?

— Ідэі апазіцыі зводзяцца да таго, каб узвесці вакол рэспублікі Кітайскую сцяну і адгарадзіцца ад іншых дзяржаў былога Саюза. Такое могуць прапаноўваць толькі непапраўныя рамантыкі нацыянальнай ідэі. Вынікі такой ідэі добра бачны на прыкладзе Эстоніі, якая найбольш паслядоўна праводзіла гэту лінію. Зараз там белага хлеба няма наогул, а чорнага—па 100 грамаў у дзень. Гэта ідэя—крайнасць.

— Парламенцкая апазіцыя БНФ настойліва прапануе правесці рэферэндум і вызначыць адносіны народа Рэспублікі Беларусь да свайго ўрада, да Вярхоўнага Савета. Вы за рэферэндум?

— Сама ідэя прыцягнення грамадзян да вырашэння важных праблем — правільная. Рэферэндумы трэба праводзіць часцей. Але, лічу, на гэты рэферэндум нашы палітычныя апаненты выносяць не самае актуальнае пытанне. Урад ўсё роўна пойдзе ў адстаўку пасля прыняцця новай Канстытуцыі. Было б важней і актуальней вынесці на рэферэндум пытанне не пра новую Канстытуцыю: згодны людзі Беларусі з ёй ці не. Справа ў тым, што калі Канстытуцыя будзе прынята ў тым выглядзе, як яе падрыхтаваў Вярхоўны Савет, то ў рэспубліцы зменіцца сацыяльны лад. Вось наконт гэтага параіцца з народам трэба было б. Рэферэндум такога характару мы гатовы падтрымаць.

— Якія мэты ў Партыі камуністаў Беларусі?

— Звычайна партыя ствараецца для заваёвы ўлады. І наша будзе змагацца за месцы ў Вярхоўным Савеце. Але гэта не самамэта. Задача наша ў тым, каб дапамагчы працоўным заваяваць палітычную і эканамічную ўладу. У нас няма намеру некага сілком заганяць у сацыялістычны рай, як і не жадаем, каб нас гналі ў капіталістычны. Мы выступаем за змешаную эканоміку. Мы катэгарычна супраць пасрэдніцкіх кантор, кааператываў і прадпрымальнікаў. Лічым, што толькі вытворца мае права на існаванне. Але кааператары і прадпрымальнікі будуць абараняць сваю ўласнасць. Няхай суіснуюць два сектары. Аснову сацыялістычнага складзе наяўная дзяржаўная ўласнасць, капіталістычны ж будзе развівацца на ўласнай аснове.

— Ваша партыя падтрымлівае сувязі з іншымі рухамі і партыямі за межамі рэспублікі?

— У нас добрыя сувязі з Расійскай камуністычнай рабочай партыяй. Я быў у іх на з'ездзе. Мы гатовы супрацоўнічаць з усімі партыямі левага толку. А ў такім пытанні, як экалогія, мы будзем супрацоўнічаць з усімі партыямі, нават з левым флангам Беларускага народнага фронта.

— У апошні час у друку з'явіліся матэрыялы, якія кампраметуюць вас...

— Кампраметуючая мяне інфармацыя пачала з'яўляцца са жніўня мінулага года. Пры існуючай прававаой абароне гэта практычна непазбежна. Кожны, хто будзе вылучацца з нашага фланга, будзе падвяргацца жорсткаму цкаванню з боку «дэмакратычнай» прэсы. Я шмат чаго даведаўся пра сябе. Даведаўся, што мяхамі выносіў грошы з гадзіннікавага завода, ездзіў за мяжу за дзяржаўны кошт, але забыліся дадаць, што я там быў у камандзіроўцы як дэпутат і працаваў. Даведаўся, што быў у выцвярэзніку. Даведаўся і пра сваю газету: Беларускае радыё паведаміла, што тры спонсары пералічылі грошы на яе рахунак. А паколькі наша газета каштуе менш, чым пачак запалак, то мы вельмі ўзрадаваліся. Але да гэтага часу абяцаных грошай няма. Такія выдумкі звычайна з'яўляюцца напярэдадні важных падзей у жыцці левых сіл. У нас намячаўся партз'езд. І гэта была спроба паўплываць на размеркаванне кадраў унутры партыі. Не вельмі высакародна. Мы спрабавалі адказаць праз наш друк. Але тыраж нашых газет не ідзе ні ў якое параўнанне з іншымі сродкамі, а тым больш з аўдыторыяй радыё. Таму мы выбралі іншы метад — падалі судовыя іскі. Акрамя таго, мы паабяцалі, што ў бліжэйшы час дадзім сенсацыйныя матэрыялы пра некаторых нашых дэмакратаў. Магчыма, такая мера прымусіць узброіцца жыццёвым прынцыпам ката Леапольда: «Давайце жыць дружна!» Нашы публікацыі будуць, у адрозненне ад іхніх, аб'ектыўнымі і праўдзівымі. Наогул, былое кіраўніцтва кампартыі ў чым толькі ні абвінавачвалі. Але яно лічыла ніжэй сваёй годнасці апраўдвацца ці выступаць. Я прытрымліваюся прынцыпу Майсея: «Вока за вока, зуб за зуб»!

— Вашы чытачы толькі жыхары Беларусі?

— У асноўным. Але чытаюць «Мы и время» і ў Маскве і Санкт-Пецярбургу, тысячу экземпляраў бярэ Магнітагорск.

Марыя ДАБЖЫНСКАЯ.

А НАС?

У невялікім пасляслоўі да гэтага інтэрв'ю хочацца нагадаць падзеі, якія адбыліся амаль год назад. Памятаеце першае, а таму, напэўна, самае нечаканае павышэнне цэн у красавіку мінулага года! Тады адбылося самае масавае, відаць, аж з 17-га года выступленне рабочых. Дзе была сіла, што ўзнікла як дыктатура пралетарыяту, партыя рабочага класа! Правільна, у большасці сваёй у кабінетах. Даволі ўтульных.

Цяпер кабінетаў не стала. І зноў, як дзесяцігоддзі назад, гучаць заклікі да пралетарыяў, якім па-ранейшаму губляць няма чаго — не нажылі. Так і застануцца вечным класам, пры дапамозе якога прыходзяць да ўлады! І калі сапраўды «рабочыя — гэта адзіны клас, які можа нас вывесці з крызісу», як сцвярджае Віктар Валянцінавіч, то ўзнікае правамернае пытанне: а нас! Тых, якія не левыя, не правыя, а проста змардаваныя бясконцымі ўнутранымі войнамі, і каб абавязкова «вока за вока»! Ці не прывядзе гэта да таго, што занадта многа стане ў нас аднавокіх! Здаецца, такое ўжо было...

РОЗГАЛАС

ПЛЯЧО ГОРАДА

Калі ў канцы студзеня быў зарэгістраваны Магілёўскі фонд садзейнічання развіццю сельскай гаспадаркі — камітэт па харчаванню, наш уласны карэспандэнт не стаў спяшацца перадаваць аб гэтым паведамленне для газеты: фондаў зараз безліч, але не кожны з іх становіцца дзеяздольным. Ідэя, аўтарам якой стаў цяпер ужо рээрганізаваны Магілёўскі савет дырэктараў, заключаецца ў тым, што прадпрыемствы розных відаў уласнасці аб'ядноўваюць свае намаганні і сродкі для дапамогі вытворцам сельгаспрадукцыі — ад калгасаў і саўгасаў да дачнікаў.

Цяперашняе крызіснае становішча магілёўскіх прадпрыемстваў, асабліва машынабудаўнічых, прымушала сумнявацца, што, самі шукаючы паратунку, яны будуць здольныя яшчэ і дапамагаць некаму. Але праз тры тыдні сумненні цалкам развеяліся. Зробленае фондам за гэты кароткі тэрмін дае падставу канстатаваць: у Магілёве нарадзілася эфектыўная форма ўзаемадзеяння рабочых і сялян, горада і вёскі ва ўмовах пераходу да рынку.

Мяркуйце самі. Зараз адна з самых вострых праблем для сельскіх механізатараў— дэфіцыт запчастак. Выканаўчая дырэкцыя фонду вывучыла, якія з іх найбольш патрэбны сялянам, і размясціла ўжо на заводах горада тэрміновыя заказы на 115 назваў вузлоў і дэталей, у тым ліку складаных. Напрыклад, наладжана вытворчасць муфтаў счаплення для вельмі папулярнага ў сялян аўтамабіля ГАЗ-53. На выраб запчастак патрэбен метал, з-за яго адсутнасці шмат дзе скарачаецца вытворчасць. Фонд ужо здолеў забяспечыць пастаўку 200 тон металу. А каб запчасткі былі больш-менш даступнымі сялянам, ён часткова пакрывае іх сабекошт са свайго рахунку.

Рэальную дапамогу адчулі ўжо многія фермеры, для якіх фонд знаходзіць спонсараў-апекуноў. Напрыклад, «сасватаў» фермера Мікалая Пускова з арэндным прадпрыемствам шаўковых тканін. Адпаведна заключанаму дагавору тэкстыльшчыкі выдзелілі 1 млн. 150 тысяч рублёў беспрацэнтнага крэдыту і дапамаглі купіць на гэтыя сродкі неабходную фермеру тэхніку. Пры пасрэдніцтве фонду аналагічныя дагаворы аб узаемнай дапамозе прадпрыемствы зараз заключаюць таксама з калгасамі і саўгасамі рэгіёна, надаючы новы рынкавы змест ранейшым шэфскім сувязям.

Яшчэ адзін напрамак дзейнасці фонду — удзел у зямельнай рэформе. Ён дамагаецца, каб кожны, хто хоча мець зямлю і на ёй працаваць, у тым ліку так званыя дачнікі, атрымаў неабходны надзел.

Эфектыўны пачатак работы фонду тлумачыцца, напэўна, тым, што ён базіруецца на важкім капітале. Па рашэнню гарвыканкома для заключэння бартэрных здзелак і іншых форм набыцця неабходных рэгіёну рэсурсаў ён мае права выкарыстоўваць два працэнты прадукцыі, якая выпускаецца ў Магілёве. Акрамя таго, на рахунак фонду дзяржаўныя сумесныя і малыя прадпрыемствы, кааператывы добраахвотна пералічваюць сродкі — хто мільёны, а хто па некалькі тысяч. Прамыслоўцы і прадпрымальнікі горада разумеюць, што ніякі крызіс не пераадолець, калі людзі будуць галодныя.

Застаецца дадаць, што заснавальнікамі Магілёўскага фонду садзейнічання развіццю сельскай гаспадаркі з'яўляюцца гарвыканкам, абласны камітэт па сельскай гаспадарцы і харчаванню, а таксама ўтвораная прамыслоўцамі асацыяцыя «Ініцыятыва і інтарэс». Узначаліў яго намеснік старшыні гарвыканкома Ігар Зайцаў.

Аляксандр САНЧУК.

«НЕ ЎСЕ ЗАМЕЖНЫЯ СТУДЭНТЫ— МІЛЬЯНЕРЫ...»

Ужо шмат гадоў замежныя студэнты атрымліваюць адукацыю ў былым Савецкім Саюзе, а цяпер СНД. Праўда, апошнім часам колькасць жадаючых вучыцца ў краінах СНД прыкметна скарацілася, на што ёсць свае прычыны. Лягчэй тым, хто прыехаў на вучобу 2—3 гады назад. Але і гэта, напэўна, толькі так здаецца. Як жа яны жывуць на самай справе? Што іх хвалюе і трывожыць?

У народзе кажуць, што чужаземцы ў СНД жывуць на шырокую нагу, не ведаюць ніякіх праблем, а грошай у іх абавязкова па мяшку. З-за гэтага, дарэчы, мы не вельмі ўпэўнена адчуваем сябе на вуліцы, бо шмат знаходзіцца жадаючых пачысціць кішэні, як яны думаюць, «багатых чужаземцаў». Гэта не пустыя размовы. Апошнім часам выпадкі рабавання пачасціліся. Прычын тут шмат. Але галоўная, як мне здаецца, — падзенне ўзроўню жыцця вашага народа.

Цяпер і на вуліцу выйсці страшна. Пастаянна думаеш, каб з табой не здарылася што-небудзь. Я, напрыклад, ведаю студэнта з Марока, які вучыўся ў БПА. Ён быў забіты і абрабаваны пасля таго, як выйшаў з рэстарана.

Апрача асабістай бяспекі непакоіць яшчэ адно пытанне: ці не давядзецца неўзабаве ўсім студэнтам-чужаземцам плаціць круглыя сумы за вучобу? Бо ніхто ж не хоча зразумець таго, што некаторыя чужаземцы жывуць толькі на адну стыпендыю, якой ледзьве хапае, каб звесці канцы з канцамі і не памерці з голаду.

Праблем наогул шмат. Напрыклад, чаму інтэрнат нам абыходзіцца намнога даражэй, чым савецкім студэнтам? Чаму такіх велізарных размераў дасягнула сума на авіябілеты? Далёка ж не ў кожнага знойдзецца 40.000 рублёў (у адзін бок), каб трапіць дадому.

АЛІ МУТАНА АФІР, (Йемен), студэнт факультэта журналістыкі БДУ.

ЭМОЦЫІ ЦІ РАЗВАЖЛІВЫ ПОГЛЯД?

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

бы застаюцца ў дыскрымінаваным становішчы. Ну, па-першае, выбары па акругах усё роўна застаюцца і паводле праекта апазіцыі. Па-другое, трэба заўважыць, што, напрыклад, у ЗША сумарная колькасць пастаянных членаў дзвюх галоўных партый, рэспубліканскай і дэмакратычнай, не складае і гэтых дзесяці працэнтаў; што Свабодная дэмакратычная партыя Германіі аб'ядноўвае менш за 0,2 працэнта дарослага насельніцтва краіны, а на федэральных выбарах за яе галасуюць традыцыйна ад 7 да 9 працэнтаў выбаршчыкаў (дарэчы, у кіруючыя цяпер таксама партыі ХДС і ХСС іх уваходзіць крыху больш за 1,5%).

Ну, няхай сабе мы зноў правялі б выбары — цяпер ужо 160-ці дэпутатаў — так, як гэта было раней: толькі па выбарчых акругах. Якая тады можа быць гарантыя, што ў прафесіянальны парламент прыйдзе неабходная хоць бы мінімальная колькасць юрыстаў, эканамістаў, палітыкаў, сацыёлагаў (а прадстаўнікоў менавіта гэтых прафесій найбольш у складзе парламентаў цывілізаваных краін)? Іх і ў сённяшнім Вярхоўным Савеце — і гэта пры 360-ці мандатах — катастрафічна не хапае.

Яшчэ адно пытанне. Як увогуле магчыма будзе сфарміраваць хоць які-небудзь дзеяздольны ўрад, калі ў парламенце будзе, напрыклад, 90% дэпутатаў —«вольных стралкоў»? Якую канцэпцыю эканамічнага і дзяржаўнага развіцця здолее прапанаваць і рэалізаваць урад, у якога не будзе надзейнай і пастаяннай апоры ў выглядзе парламенцкай большасці? Сённяшні ўрад даўно пайшоў бы ў адстаўку, каб у цяжкія для яго моманты ён не мог абапірацца на артадаксальна-кансерватыўную большасць Вярхоўнага Савета — хай сабе ў душы і не заўсёды згодную з некаторымі крокамі гэтага ўрада. І калі б новыя выбары сапраўды адбыліся «паводле Станкевіча» — вось тады мы б маглі рэальна сутыкнуцца з такім крызісам улады, аналагічны якому цяжка прыгадаць з гісторыі.

Увогуле, «незалежны дэпутат» — гэта, вядома, гучыць годна... Але ж палітыка робіцца не нейкімі, няхай нават і геніяльнымі, адзінкамі. Палітыка вызначаецца дзеяннямі **груп людзей**, за плячыма кожнай з якіх стаіць пэўная значная частка народа. Працаваць адначасова на 120-ці або 150-ці платформах не ўдасца ніякаму ўраду.

Выбары ж паловы дэпутатаў па спісах партый, рухаў альбо блокаў якраз і забяспечаць неабходную ўнутраную стабільнасць парламента, створаць механізмы супраць узурпацыі ўлады асобамі накшталт Жырыноўскага.

Ініцыятарамі ўсерэспубліканскага рэферэндуму выступілі Беларускі народны фронт і яго саюзнікі — дэмакратычныя, некамуністычныя партыі. Калі здарыцца так, што гэтым сілам давядзецца самім ажыццяўляць уладу ў нашай маладой незалежнай дзяржаве, то я перакананы, што яны будуць працаваць на Рэспубліку і яе грамадзян, а не на ўласныя кішэні, у адрозненне ад сённяшніх шмат якіх камуністычных правадыроў. Ніводзін сённяшні палітычны праціўнік не наважыцца папракнуць апазіцыянераў, што ў іх не баліць душа за Беларусь. Ну, а прапановы спадара Кебіча некаторым з іх увайсці ў яго ўрад (яны, праўда, неафіцыяльныя) сведчаць пра тое, што Народны фронт, яго апазіцыя маюць неблагі ценявы кабінет (чаго, дарэчы, няма ў апазіцый большасці парламентаў былых рэспублік Саюза ССР).

А драматызаваць сітуацыю ўвогуле я не стаў бы. Ідзе нармальны працэс фарміравання шматпартыйнага дэмакратычнага ладу ў Беларусі. Удзел нашых грамадзян у рэферэндумах або выбарах аб'ектыўна можа толькі спрыяць вызначэнню імі сваіх палітычных пазіцый ды сімпатый. А гэта — зарука таго, што ў нашага грамадства хутчэй з'явіцца імунітэт супраць вестуноў таннага папулізму, жырыноўшчыны, супраць тых, хто спрабуе спекуляваць на разбуральнай люмпен-псіхалогіі. Толькі тады, калі мы прыйдзем да гэтага, у Беларусі па-сапраўднаму ўсталюецца неабходная палітычная і эканамічная стабільнасць. А палітычныя сілы будуць спаборнічаць паміж сабой не ў тым, каб любым коштам не дапусціць свайго саперніка да ўлады, ператворанай у кармушку, а ў тым, каб лепш дапамагчы людзям наладзіць сваё жыццё. Ведаю, што гэтага хацеў бы і Уладзімір Міхайлавіч Станкевіч.

Названы мной шлях няпросты і працяглы, ды ім ішлі ўсе краіны, на якія мы цяпер пазіраем з зайздрасцю. Але на яго нам трэба ўступіць. І ў нас ёсць шанц зрабіць гэта раней, чым нам здавалася яшчэ ўчора.

Леанід БАРШЧЭЎСКІ, народны дэпутат Беларусі.

ЗАМЕЖЖА

ЦІ ПАРУШЫЦЬ ІПАДРОМ МАРАЛЬНЫ КЛІМАТ КІТАЙЦАЎ!

ПЕКІН. Улады паўднёвакітайскага горада Гуанчжоу вырашылі пабудаваць першы ў Кітаі іпадром, папярэдзіўшы, аднак, што ў час скачак будзе забаронена рабіць стаўкі.

Жыхары горада атрымаюць магчымасць займацца коннай яздой і выкарыстоўваць іпадром для правядзення канцэртаў і іншых культурна-відовішчных мерапрыемстваў.

Ідэя стварэння іпадрома, які да гэтага часу лічыўся ў Кітаі «капіталістычнай выдумкай», сустрэла крытыку ў мясцовым друку. Выказваецца нямала апасенняў наконт магчымага негатыўнага ўплыву на маральны клімат Паўднёвага Кітая суседніх Ганконгам і Макао, дзе індустрыя азартных гульняў атрымала вялікае развіццё.

ДЗЕ ПАВЕТРА БУДЗЕ ЧЫСЦЕЙШЫМ

СЕУЛ. У два разы перавысіла дапушчальную норму ступень забруджвання паветра ў раёне паўднёвакарэйскай сталіцы.

Перавышэнне дапушчальнай нормы забруджвання паветра магчыма тут не больш як тры дні на год, аднак, паводле даных міністэрства, толькі ў студзені ў Сеуле павышанае ўтрыманне шкодных газаў назіралася чатыры дні.

Першы крок да прадухілення далейшага пагаршэння становішча зрабіла тут аўтамабілебудаўнічая кампанія канцэрна «Хендэ», стварыўшы першы ў Паўднёвай Карэі аўтамабіль, рухавік якога выкарыстоўвае ў якасці паліва спірт, змешаны з бензінам. Аднак каля 10 тысяч легкавых аўтамабіляў мадэлей «Эксел» і «Элантра» на спіртавым рухавіку прызначаны не для ўнутранага рынку, а будуць экспартаваны ў гэтым годзе ў Бразілію.

МАНАСАЙКЛ — ГЭТА РЭЧ!

Паглядзіце, якія рэкламна - трэніровачныя прагулкі рабіла па Гамбургу Іахана Самай — член дацкага велатрыо, якая знаходзілася на гастролях у адным з буйнейшых германскіх гарадоў. Пры гэтым яна, як сапраўдная жанчына, вядома, наведвала магазіны.

«Вулічны нумар» артысткі зрабіў, канешне, належны ўплыў на жыццярадасных гамбуржцаў.

АБО КУРЫЦЬ, АБО СМАЧНА ЕСЦІ

НЬЮ-ЙОРК. Курэнне сярод амерыканцаў з кожным годам робіцца ўсе менш папулярным, але няўхільна расце колькасць аматараў смачна і добра паесці — да такой высновы прыйшлі аўтары праведзенага ў ЗША штогадовага даследавання стану здароўя насельніцтва краіны.

Колькасць курцоў у ЗША на сённяшні дзень складае толькі 23 працэнты ў параўнанні з 27 працэнтамі пяць гадоў назад. 59 працэнтаў удзельнікаў апытання, гаворыцца ў дакладзе, абсалютна грэбуюць заняткамі спортам або займаюцца ім зусім мала, 23 працэнты рэспандэнтаў пакутуюць на сённяшні дзень ад лішняй вагі, што робіць больш высокай верагоднасць узнікнення ў іх сардэчна-сасудзістых захворванняў.

Слова «бязмежжа», якое ўвайшло ў наш лексікон, найбольш ёміста адлюстроўвае сённяшняе жыццё Югаславіі. Катастрафічныя паказчыкі ў эканоміцы, горыч страты блізкіх у дзесятках тысяч сем'яў, паўмільёна тых, хто застаўся без даху і стаў бежанцам ва ўласнай краіне.

Відаць, і Сербіі, і Харватыі прыйдзецца ў бліжэйшай будучыні сутыкнуцца з цяжкай праблемай лячэння і сацыяльнага забеспячэння маладых інвалідаў. З кожным днём у шпіталях павялічваецца колькасць маладых салдат, якія страцілі рукі, ногі, зрок.

Жылі людзі сваім звычайным жыццём, і толькі адно імгненне перакрэсліла ўсё. Не бачна людзей на вуліцах гарадоў, не чуваць дзіцячага смеху, куды ні глянь — вакол толькі дамы з чорнымі вачніцамі замест вокнаў... На жаль, цяпер ужо цяжка знайсці вінаватых у гэтым трагічным ваенным паходзе ў нікуды.

На здымку: варты жалю напамінак аб мірным жыцці.

ТАДЖ-МАХАЛ НЕ МЁД, АЛЕ ЎСЁ Ж ТАКІ...

ДЭЛІ. З некаторага часу турыстам, якія вырашылі палюбавацца жамчужынай індыйскай архітэктуры — храмам Тадж-Махал, сталі дакучаць надакучлівыя пчолы, якія не ведаюць літасці. Іх становіцца ўсё больш, балазе зацішных месц больш чым дастаткова.

І над галоўным уваходам у Тадж-Махал з'явіліся дзве скрынкі, якія падаюць ультрагукавыя сігналы. На думку вучоных, яны будуць адпужваць пчол.

Па матэрыялах інфармацыйных агенцтваў і друку.

Гарэлка як сродак абароны

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

клопатамі, усёй адказнасцю і (няхай у некага нават неймаверна вялікім) прыбыткам. Каб не бегалі па магазінах, не лаяліся ў чэргах. Каб нам на гэта нават у суботу проста часу не хапала. Вось шлях да таго, каб усякі прадукт станавіўся не даражэйшым, а таннейшым, шлях і да выкаранення таго ж дэфіцыту як з'явы.

Загаворваем прыватызацыю (вось дзе падстава для непакою, для трывогі). Дыскуціруем на ўсіх узроўнях — платна або бясплатна,— і нікольки, калі не ўлічваць дробныя спробы, якія надвор'я не робяць, не рухаемся наперад. Калі ўвогуле не коцімся ў бездань і хаос. Сітуацыя такая, што азлобленыя пастаяннымі віхляннямі, поўнасцю разгубленыя ад таго, што пазбаўлены бачання якой-небудзь перспектывы, людзі могуць выйсці на вуліцы і сілай узяць тое, што не паспелі яшчэ раздзяліць. Не дай Бог гэтаму здарыцца.

Ну, а што ж прафсаюзы? Якую яны лепту ўносяць у рэфарміраванне эканомікі? Дзе іх нядрэмнае вока грамадскага кантролю? Дзіўна, але мы ўпёрлі вялізную суму — у бюджэце на год ажно 8 мільярдаў рублёў на ваенныя расходы, або, як сціпла сказана ў адпаведным пункце,— на абарону, але ніхто чамусьці не непакоіцца. Парадаксальна: здаецца, вызвалілі масу былых партыйных кабінетаў, а крэслы ў іх усё роўна занятыя — новым чыноўным людам. І кожны таксама патрабуе свой мінімум. І яго трэба даць. Але паўтару: перад тым як даць, трэба ў некага адабраць. Або ўзяць, калі так больш прыстойна гучыць...

Сёння задача нумар адзін: выжыць. У цяперашняй экстрэмальнай сітуацыі кожнаму трэба разлічваць на свае сілы, а ў сувязі з гэтым крайне важна кожнага жадаючага забяспечыць зямельным участкам. Ёсць і адпаведныя пастановы. Не адна... На вуліцы — зноў вясна. Жадаючых па-ранейшаму шмат, участкаў — не вельмі, або гоняць к чорту ў балота. Хоць зямля нямала дзе, упэўнены, зноў будзе зарастаць пустазеллем. А значыць, зноў будзем бавіць час у чэргах. Бо і той жа схопленай «таннай» гарэлкі па прычыне значнага вольнага часу ўсё роўна надоўга не хопіць. А яшчэ будзем праклінаць паўднёвых і непаўднёвых гандляроў за шалёныя цэны на рынках. І дамагацца мер.

А ў заключэнне наконт аднаго «прафсаюзнага» пісьма ў рэдакцыю — ад рэспубліканскага савета прафсаюза работнікаў аўтамабільнага і сельскагаспадарчага машынабудавання. У ім, у прыватнасці, канстатуецца, што на «Гомсельмашы» загадам дырэктара спынена работа. Пры гэтым прафкому аб'яднання разам з адміністрацыяй прапануецца выставіць патрабаванні ўраду, як уласніку прадпрыемства, па выдзяленню крэдыту для выплаты кампенсацыі за прастой з наступным пагашэннем яго праз падатак на прыбытак і дабаўлены кошт... Такім вось чынам, і не інакш. А мы тут талкуем аб мерах ды мінімумах. Ды яны ў адзін момант могуць ператварыцца ў мыльную бурбалку, у голую фікцыю. Прынамсі, і тут не ўсё проста: у патрабаваннях прафсаюза ёсць логіка: хто, як не ўласнік (у дадзеным выпадку дзяржава), павінен панепакоіцца аб стабільнай рабоце прадпрыемства? Ці аддай яго ў прыватныя рукі! Ва ўсякім выпадку, горш для людзей не будзе.

Іван БАРАНОЎСКІ, аглядальнік «Звязды».

Ігар ЖАЛЯЗОЎСКІ:

«ЁСЦЬ ПОРАХ У ПАРАХАЎНІЦАХ...»

«Алімпійскі няўдачнік», — так і не інакш назвала яго «Звязда» роўна два тыдні назад, калі на лёдзе алімпійскага Альбервіля славуты мінскі канькабежац Ігар Жалязоўскі развітаўся са сваёй апошняй надзеяй — стаць чэмпіёнам Гульняў XVI Алімпіяды ў бегу на сваёй кароннай дыстанцыі — 1000 метраў. Прызнаны лідэр, чатырохразовы чэмпіён свету па спрынтэрскаму мнагабор'ю застаўся тады ні з чым...

Як высветлілася, расчаравацца ў Жалязоўскім аматары спорту і спецыялісты яўна паспяшаліся. У мінулыя выхадныя ён зноў выйшаў на лёд — у Нарвегіі прайшоў чарговы сусветны чэмпіянат сярод канькабежцаў-спрынтэраў. Разгладаваны і на сябе, і на сваіх сапернікаў, Ігар даказаў, што спісваць яго з вялікага спорту яшчэ ранавата. Выйграўшы ўсе чатыры дыстанцыі (!), ён у пяты раз (!) заваяваў вялікі залаты медаль і лаўровы вянок чэмпіёна свету. У гісторыі сусветнага канькабежнага спорту такі паказчык зафіксаваны ўпершыню! Жалязоўскі на гэты раз апярэдзіў усіх тых, хто святкаваў над ім перамогу два тыдні назад у Альбервілі: амерыканца Дэна Джэнсена, японцаў Тосіка Кураіву і Юкіноры Міябе, спартсмена з Паўднёвай Карэі Кім Юн Мана, немца Олафа Цынке...

Рэванш —прычым, больш чым пераканаўчы, — адбыўся!

ВЯРНУЦЬ ДАЎГІ НАШЫ...

Гэтую дату мы павінны былі адзначыць зусім не так. Яна яўна цягне на ўрадавы ўзровень, з абавязковым у такім выпадку пасяджэннем у оперным тэатры ці, у горшым выпадку, агульным сходам Акадэміі навук...

У невялічкай зале пасяджэнняў прэзідыума беларускай акадэміі сабралася каля пяці дзесяткаў чалавек — сяброў нацыянальнага навукова-асветнага таварыства імя Францыска Скарыны. Яны прыйшлі сюды, каб хоць сваімі сіламі адзначыць 70-годдзе Інстытута беларускай культуры — навуковага асяродка 20-х гадоў, ад якога бярэ пачатак уся сучасная беларуская навука. Былі запрошаны акадэмік Мікалай Аляксандравіч Барысевіч, які ў свой час так многа зрабіў, каб праўда пра Інбелкульт выйшла ў свет, Даніла Канстанцінавіч Міцкевіч — яго бацька, Якуб Колас, быў сярод першых супрацоўнікаў інстытута, міністр адукацыі Беларусі Віктар Гайсёнак, член-карэспандэнт АН Беларусі Міхась Мушынскі. Вёў пасяджэнне старшыня Скарынаўскага таварыства Адам Мальдзіс.

А можа, і сапраўды, сёння не час займацца святкаваннем і ўслаўленнем—жыццё ўносіць свае карэктывы. Дарэчы якраз падумаць, што карыснага для сябе зараз мы можам узяць з багатага вопыту Інстытута беларускай культуры, тым больш, што сітуацыя пачатку 20-х гадоў, калі ішоў працэс беларусізацыі, у многім падобная той, што існуе і ў 90-х.

Перш за ўсё, павучальна тое, як удалося тады ў складаных умовах разрухі і голаду прыцягнуць да работы ў Інстытуце бадай што ўсіх выдатных прадстаўнікоў беларускай навукі, культуры, літаратуры, якія былі параскіданы па ўсёй Расіі. Дастаткова назваць прозвішчы Ігнатоўскага, Некрашэвіча, Пічэты, Лёсіка, Янкі Купалы, Ластоўскага, Якуба Коласа...

Трэба адзначыць таксама, што з першых жа дзён існавання Інбелкульт заняў дакладную, нацыянальна ўсвядомленую лінію, якую і праводзіў усе сем гадоў свайго існавання. Сёння, калі ідзе станаўленне і развіццё беларускай навукі, стала модным звяртацца па вопыт да замежных краін, іх навуковых цэнтраў. Але навошта хадзіць за тры моры, калі ў нас ёсць наш уласны вопыт.

У 1978 годзе, калі Беларуская акадэмія навук адзначала сваё 50-годдзе, у кніжцы, якая выйшла да гэтай даты, упершыню за ўсе гэтыя гады былі сказаны добрыя словы пра інбелкультаўцаў. Яшчэ праз дзесяць гадоў акадэмік Барысевіч паспрабаваў выдаць асобную манаграфію пра інстытут, аднак «пільныя» таварышы зарэзалі ўжо набраную ў друкарні кнігу. Самы час сёння давесці справу да канца. У тым будынку па вуліцы Рэвалюцыйнай у Мінску неабходна адкрыць мемарыяльны аддзел. Гэта стане нашай удзячнай памяццю аб тых, хто закладваў фундамент беларускай навукі.

Анатоль СЛАНЕЎСКІ.

ПУНКТ ПОГЛЯДУ

Ці рэальна знізіць кошт газет, альбо Хто знікне першым

Сёння прэса над безданню. Банкруцтва пагражае не толькі малатыражным выданням, але і тым, што маюць мільёны падпісчыкаў. Сярод вінаватых у гэтым часта называюць «Саюздрук». Ён, маўляў, загінае такі кошт за свае паслугі, што выдаўцу дзецца няма куды — ці то адмовіцца ад выдання, ці далей павышаць яго кошт. Каб разабрацца, што тут да чаго, трэба зрабіць невялічкі экскурс у гісторыю.

Накручваць высокія тарыфы на экспедзіраванне, перасылку і дастаўку перыёдыкі пачало ў 1989 годзе Міністэрства сувязі былога Саюза. У тым годзе былі прапанаваны выдаўцам тарыфы сувязістаў, згодна з якімі дастаўка аднаго экземпляра выдання абыходзілася каля 50 працэнтаў яго кошту. Трымальнікам дагавораў з выдаўцамі ў той час быў «Саюздрук», як структурнае падраздзяленне міністэрства. Ён меў за распаўсюджванне 6 працэнтаў з пяцідзесяці, а астатнія 44 працэнты клаліся ў кішэню сувязістаў. Выдаўцы адрэагавалі тады проста—павялічылі падпісны і рознічны кошт сваіх выданняў. У 1991 годзе сувязісты ў асобе Цэнтральнага рознічна - падпіснога агенцтва «Саюздрук» (цяпер падначаленага сувязі Расіі), зыходзячы з таго, што транспартнікі і авіятары ўзнялі кошт сваіх паслуг, прапанавалі павышаныя тарыфы за распаўсюджванне цэнтральнай прэсы. Не адсталі ад сваіх калег і нашы рэспубліканскія сувязісты, хаця, калі падпісвалі дагаворы на 1992 год, бажыліся-кляліся свае тарыфы не ўзнімаць. Рэспубліканскі «Саюздрук» кошт сваіх паслуг не павышаў. 6 працэнтаў за падпіску на перыядычныя выданні і 22 працэнты за продаж іх у розніцу — гэты тарыф ніжэй за сярэднееўрапейскі.

А таму, калі сёй-той адрасуе свае кпіны рэспубліканскаму «Саюздруку», ён не мае ніякай рацыі. Сёння як выдаўцы, так і «Саюздрук» пад адным дахам новага Міністэрства інфармацыі, якому трэба больш дакладна размежаваць абавязкі ў механізме распаўсюджвання прэсы і ўзаемадзеяння з Міністэрствам сувязі. Гэтая выразнасць павінна вызначацца не толькі дагаворам, але і спецыяльным нарматыўным дакументам, які ні аднаму з узаемадзеючых бакоў не дазволіў бы дыктаваць свой манапалізм і тым самым заганяць у кут выдаўца. Такі дакумент дзейнічаў пры былым Саюзе. Палажэнне строга акрэслівала абавязкі выдаўца, распаўсюджвальніка і пастаўшчыка — дастаўшчыка перыёдыкі, фіксавала магчымыя памеры кошту работы кожнага.

Урадавы орган (хай ім будзе рэспубліканскі гаспадарчы суд ці іншая дзяржаўная ўстанова), зацвердзіўшы такі акт, кантраляваў бы яго выкананне. Відавочна адно: манапалізм Міністэрства сувязі павінен быць нейкім чынам абмежаваны. Зрэшты, самому Міністэрству інфармацыі час падумаць, як знізіць выдаткі прэсы, каб рынак кніг, газет, часопісаў сапраўды быў для чалавека.

Я прапанаваў бы стварыць альтэрнатыву Мінсувязі. Для гэтага мэтазгодна новаму Міністэрству інфармацыі праз урад рэспублікі правесці пэўнае пераразмеркаванне функцый, якія цяпер замацаваны за гэтым міністэрствам. Цэх экспедзіравання перыёдыкі, што месціцца на плошчах Беларускага Дома друку, але належыць сувязістам, павінен быць перададзены выдавецтву з прыпісаным да яго аўтатранспартам (парк якога Дзяржснабам раней папаўняўся транспартнымі адзінкамі з мэтавым прызначэннем для перавозкі парыёдыкі).

Сёння дзяржаўнаму прадпрыемству «Мінская пошта» ўтрыманне гэтага цэха абыходзіцца ў сярэднім мільёнаў пятнаццаць у год. Улічыўшы, што сюды ўваходзяць і тыя расходы, якія непасрэдных адносін да цэха не маюць, становіцца ясна, што рэальны кошт экспедыцыі, пры выключэнні Мінсувязі з гэтага працэсу, будзе намнога ніжэйшым. Калі ж яшчэ ўлічыць магчымыя даходы цэха ад экспедзіравання прадукцыі кніжных выдавецтваў, то выдаткі будуць яшчэ меншымі.

Сёння выдаўцы плацяць сувязістам за экспедзіраванне і перасылку газет і часопісаў дзесьці каля 10—12 мільёнаў рублёў у год. Ці ж гэта не прычына, каб задумацца аб зніжэнні гэтых лічбаў? Калі не зрабіць больш дзешавейшым кошт працэсу выдання і распаўсюджвання перыёдыкі — будзе нанесена непапраўная шкода адраджэнню беларускай культуры. Ужо цяпер бачна, што, калі не зрабіць адпаведныя захады, першымі банкрутамі будуць беларускамоўныя часопісы і газеты. А першай, напэўна, знікне «Звязда».

Мікола ДУБОЎСКІ, супрацоўнік рэспубліканскага агенцтва «Белсаюздрук».

Раз долар, два долар...

БРЭСТ. (Ю. Фёдарава). У апошнія дні шмат фальшывых долараў выяўлена пры здачы выручкі касірамі чыгуначнага вакзала, якія прадаюць білеты на Захад. Пры вялікім наплыве пасажыраў і інтэнсіўнай рабоце ім не заўсёды ўдаецца адразу выявіць падробку, тым больш — іх аўтараў. Ва ўсякім разе задача для спецыяльных службаў не з лёгкіх.

У Беларусі размаўляюць па-іспанску

Адбыўся ўстаноўчы сход таварыства «Беларусь — Іспанія».

У склад яго ўвайшлі настаўнікі і вучні беларускіх школ з выкладаннем іспанскай мовы (а ўсяго іх у рэспубліцы 134), выкладчыкі і студэнты прафесіянальна-тэхнічных вучылішчаў, вышэйшых навучальных устаноў і факультэта іспанскай мовы інстытута замежных моў, пісьменнікі, бізнесмены.

Абрана рада, ейным старшынёй стаў народны дэпутат рэспублікі Алег Трусаў.

Мэты дзейнасці таварыства — спрыяць культурным, эканамічным і палітычным сувязям паміж Беларуссю і Іспаніяй, у тым ліку і шляхам абмену спецыялістамі.

Удзельнічала ва ўстаноўчым сходзе і госця з далёкай Іспаніі бізнесмен Анна Ізабель Мендэс, якая шмат намаганняў прыклала дзеля аздараўлення беларускіх дзяцей з радыяцыйна забруджанай зоны.

Анну Ізабель Мендэс абралі ганаровым сябрам таварыства «Беларусь—Іспанія».

БелаПАН.

КАМЕНТАРЫЙ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

рэдніх спецыяльных і прафесіянальна - тэхнічных навучальных устаноў — адпаведна 385 і 275 рублёў.

Новыя размеры дапамог па догляду дзіцяці ва ўзросце да 3 гадоў узрастуць з 420 да 660 рублёў у месяц, а дапамогі сем'ям, якія выхоўваюць дзяцей ад 3 да 6 гадоў,—з 210 да 330, ад 6 да 16 (навучэнцаў, якія не атрымліваюць стыпендый,—да 18, а таксама навучэнцаў дзённых сярэдніх школ, гімназій, ліцэяў ва ўзросце больш 18 гадоў) —з 245 да 385 рублёў. Уведзены штомесячныя выплаты непрацуючым і не атрымліваючым пенсій жонкам ваеннаслужачых, якія маюць дзяцей ва ўзросце да трох гадоў, у размеры 50 працэнтаў мінімальнай заработнай платы. Мяркуецца падтрымаць маладую сям'ю ў тым выпадку, калі ў час водпуску па догляду дзіцяці да дасягнення ім трохгадовага ўзросту нараджаецца наступнае дзіця, — за перыяд прадастаўленага жанчыне водпуску па цяжарнасці і родах на першае дзіця выплачваецца дапамога ў поўным размеры.

Улічваючы сацыяльную значнасць тавараў дзіцячага асартыменту, урадам рэспублікі прыняты некаторыя меры па зніжэнню рознічных цэн на гэтыя вырабы. Так, за кошт змяншэння размеру падатку на дабаўлены кошт у цэнах гэтых вырабаў з 28 працэнтаў да 5 працэнтаў і гандлёвай надбаўкі з 25 да 10 працэнтаў свабодныя рознічныя цэны тавараў дзіцячага асартыменту знізяцца ў сярэднім на 20—22 працэнты.

Напрыклад, рознічная цана сукенкі баваўнянай для дзяўчынак ясельнага ўзросту знізіцца са 126 рублёў 35 капеек да 95 рублёў 70 капеек, паліто зімняга з шарсцяных тканін для хлопчыкаў школьнага ўзросту за 1.875 рублёў да 1.464 рублёў, туфель школьных з 212 рублёў 80 капеек да 167 рублёў і г. д.

Адмена падатку на дабаўлены кошт для прадпрыемстваў грамадскага харчавання дазволіць знізіць кошт блюд на прадпрыемствах трэцяй нацэначнай катэгорыі (рабочыя, школьныя, студэнцкія сталовыя) у сярэднім на 19 працэнтаў, а паступленні ў бюджэт за кошт гэтай крыніцы будуць зменшаны на 195 млн. рублёў.

Пунктам 17 пастановы прадугледжана, што ў далейшым індэксацыя даходаў насельніцтва будзе рабіцца зыходзячы з індэкса спажывецкіх цэн з прымяненнем у якасці іх базавага ўзроўню цэн лютага г. г.

Гэта значыць, што пры росце спажывецкіх цэн у сакавіку ў параўнанні з лютым г. г. звыш пяціпрацэнтнага парога даходы насельніцтва будуць праіндэксаваны ў красавіку ў адпаведнасці з Законам «Аб індэксацыі даходаў насельніцтва з улікам інфляцыі».

А. КОЗЕЛ, першы намеснік старшыні Дзяржаўнага камітэта Рэспублікі Беларусь па працы і сацыяльнай абароне насельніцтва.

УПЕРШЫНЮ ПАСЛЯ ВАЙНЫ

Раніцой першага веснавога дня айцец Мікалай, мітрапаліт аўтакефальнай Беларускай праваслаўнай царквы замежжа, адслужыў першую за пасляваенную гісторыю Беларусі літургію на беларускай мове ў будынку Мінскай епархіі. У той жа дзень адбылася яго сустрэча з членамі Праваслаўнага брацтва і грамадскасці.

ГІСТОРЫЯ БЕЗ «БЕЛЫХ ПЛЯМ»

Чарот супраць Чарвякова?

У архівах нядаўна натрапіў на дакументы з крымінальнай справы вядомага беларускага паэта, былога камуніста з 1920 года, у 1925—1930 гг. кандыдата ў члены ЦК КП(б) Беларусі, у 1925—1929 гг.— рэдактара газеты «Савецкая Беларусь», члена Саюза пісьменнікаў БССР Міхася Чарота (Міхаіла Сямёнавіча Кудзелькі, 1896—1938 гг.).

Як вядома, у 30-я гады ён быў арыштаваны па справе так званай антысавецкай шпіёнскай нацыянал-дэмакратычнай арганізацыі, якая быццам бы дзейнічала ў нашай рэспубліцы.

Вядома, што такой арганізацыі ніколі не было, што абвінавачванні, якія [illegible] (беларускія літаратары, вучоныя і грамадскія дзеячы Д. Ф. Жылуновіч, У. М. Ігнатоўскі, М. С. Чарот, М. Е. Зарэцкі і многія іншыя), [illegible] рэабілітаваны ў палітычных і грамадзянскіх адносінах (у большасці сваёй пасмяротна).

[illegible] На жаль, многія з палітычных вязняў савецкіх турмаў не вытрымлівалі катаванняў, [illegible] Сведчаннем гэтага з'яўляецца вышэйзгаданая справа Кудзелькі (Чарота).

Нават на асобных выцягах з пратакола допыту М. Чарота ад 13 чэрвеня 1937 года бачна, што следчы настойліва дабіваўся ад арыштаванага пацвярджэння быццам бы актыўнага ўдзелу ў кіраўніцтве антысавецкай работай «беларускай нацыянал-дэмакратычнай арганізацыі» старшыні ЦВК БССР А. Г. Чарвякова, а таксама У. М. Ігнатоўскага, Д. Ф. Жылуновіча і інш. [illegible]

[illegible] арганізатарам і кіраўніком Беларускай народна-сацыялістычнай грамады (дакладная назва — Беларуская сацыял-дэмакратычная рабочая партыя — А. Х.), створанай імі ў Петраградзе. І што ў 1928—1929 гг. Чарвякоў, з'яўляючыся наркомам асветы БССР (не дакладна — наркомам асветы БССР ён быў у 1919 г., [illegible] — А. Х.), [illegible]

[illegible] 1927 годзе ён сказаў: «Абагачайся, селянін. Калі абагацішся ты, то багатай будзе і краіна». Крамольным названа і выступленне Чарвякова на адной з сесій ЦВК БССР: у якім ён цытаваў вытрымкі з артыкула Бухарына «Заметкі эканаміста», называючы яго настольным.

А. Г. Чарвякоў, канешне, адчуваў, [illegible]

[illegible] водзілі ў жыццё многія супрацоўнікі былых органаў дзяржбяспекі, суда і пракуратуры. У аснове гэтай драконаўскай сістэмы ляжала прэзумпцыя вінаватасці арыштаванага, а не наадварот. І пад гэту формулу падганялася ўсё следства.

[illegible] скі папярэджваў: «Мінулае трэба ведаць не таму, што яно мінулае, а таму, што, адыходзячы, яно не змагло забраць сваіх вынікаў».

А. ХАЦКЕВІЧ,
доктар гістарычных навук, прафесар.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

3 сакавіка

Беларускае тэлебачанне

[illegible]

1 канал. Астанкіна

[illegible]

17.50. «Капрызны Мурад». Мультфільм.
18.00. «Чорная скрыня».
18.40. Творчы партрэт Марлена Хуцыева.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.35. Хакей. ЦСКА — «Крылы Саветаў».
21.40. Маст. фільм «Лэдзі Макбет Мцэнскага павета».
23.00. Навіны.
23.25. У свеце матораў.
23.55. «Хуаніта ля Лярга». Маст. фільм. (Іспанія).

Канал «Расія»

13.00. Весткі.
15.00. «Прастора плюс».
15.30. Восень жыцця.
15.45. Міжнародны турнір па вольнай барацьбе на прызы А. Мядзведзя.
16.30. Прадпрымальніцтва і традыцыі.
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. «Не рабіце жорсткімі сэрцы вашы».
17.30. Вольны час. «Дай лапу, сябар!»
17.45. Парламенцкі веснік Расіі.
18.00. «Расія і свет».
18.30. Крымінальныя весткі.
18.45. Дзеці Расіі.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Дак. кіно... Што далей?
20.45. «Тры гісторыі Капенгагена».
20.55. Андрэй Козыраў у прэсцэнтры «Рэспубліка».
22.00. Весткі.
22.25. «Жанчыны з сямейства Шарамецьевых». Перадача 2-я.
22.55. «Англійскі гумар». Палітычны тэатр лялек.
23.30. Рок-група «Па-банку».

4 сакавіка

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Веснавы турнір». Кінанарыс.
9.00. Музыка і спевы. 2-гі клас.
9.15. «Мільён у шлюбным кошыку». Маст. фільм.
10.45. Ліра.
12.05. «Сакрэтны фарватэр». Маст. фільм. 2-я серыя.
16.30. Навіны.
16.35. «Пунсовая кветачка». Мультфільм.
17.15. «Харэаграфічныя навелы». Фільм-канцэрт.
18.00. «Зямля Тарашкевіча». Дак. фільм.
18.30. «Праметэй». Фільм-балет.
19.00. Панарама.
19.25. Абласныя навіны (Гомель).
19.35. Наш каментарый. «Прызнанне».
19.40. Факты і меркаванні. «Пра што думаем і гаворым».
20.05. Хакей. «Дынама» (Мінск) — «Дынама» (Харкаў).
20.45. Калыханка.
21.00. Гандаль-дайджэст.
21.15. Абмяркоўваем праект Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.
22.05. «Паўночны голас». Маст. фільм.
23.40. НІКа.

1 канал. Астанкіна

7.35. «Лясныя падарожнікі», «Найда». Мультфільмы.
8.10. Фільм — дзецям. «Вясёлыя сны, ці Смех і слёзы». 2-я серыя.
9.15. Разам з чэмпіёнамі.
9.30. «Ранак туманны». Фільм-канцэрт.
10.15. «Служэнне муз не цярпіць мітусні...» Сяргей Алімаў.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.25. Відавочнае — неверагоднае.
12.10. Дапамажы сабе сам.
12.40. Як дабіцца поспеху.
12.55. В.-А. Моцарт. Фантазія до мінор. Выконвае С. Рыхтэр.
13.00. Блакнот.
13.10. Тэлемікст.
14.00. Навіны.
14.25. Сёння і тады.
14.55. «Адзіны мужчына». Маст. фільм. 1-я серыя.
16.00. Дзіцячы музычны клуб.
16.40. «Лабірынт». Мультфільм.
17.00. Навіны.
17.25. Прэм'ера рубрыкі «Максіма».
17.55. Рэформа: тыдзень за тыднем.
18.40. Фільмы рэжысёра Г. Данеліі. «Кін-дза-дза!» 1-я серыя.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.35. «Кін-дза-дза!» 2-я серыя.
21.40. Вячэрняе музычнае кафэ «Адлюстраванне».
23.00. Навіны.
23.25. «50×50». Тэлешоў.
23.55. Чэмпіянат і кубак СНД па спартыўнай гімнастыцы.
0.25. «Адзіны мужчына». Маст. фільм. 1-я серыя.

Канал «Расія»

8.35. «Расійскі бізнесмен-91».
10.55. Тэлефільм.
11.10. Андрэй Козыраў у прэсцэнтры «Рэспубліка».
12.10. «Рэйн і Волга вачамі маладых».
13.00. Весткі.
15.00. Дзіцячая гадзіна (з урокам англійскай мовы).
16.00. «Тусоўка: біржавы варыянт».
16.25. Асабістая думка.
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. Тэлеагляд «Далёкі Усход».
17.45. Прыватызацыя па-расійску.
18.00. Рэпартажы з ПАР. Перадача 2-я.
18.40. Весткі.
19.00. Футбол. Кубак еўрапейскіх чэмпіёнаў. «Дынама» (Кіеў) — «Барселона» (Іспанія). У перапынку — Свята кожны дзень.
20.50. Тварам да Расіі.
21.10. Свет мастацтва.
22.00. Весткі.
22.20. На сесіі ВС Расійскай Федэрацыі.
22.50. Канцэрт камернай музыкі.

Куды ўцячы ад СНІДа?

Яго сродкі вытворчасці — цыркуль і геаграфічная карта. З дапамогай двух гэтых няхітрых прадметаў маскоўскі гісторык Валерый Храпаў бярэцца вызначыць прынцып распаўсюджання па зямным шары эпідэмічных захворванняў — чумы, халеры, СНІДа... Вызначыць і прадказаць, што нас чакае ў недалёкім будучым.

— Валерый Яўгенавіч, але ваша ж спецыяльнасць далёкая ад медыцыны. Чаму раптам — эпідэміі?

Замест адказу ён адкрыў карту: на ёй было нанесена некалькі рознакаляровых ліній з кружочкамі. Кожная мела форму няроўнай акружнасці. Усе разам з выгляду яны нагадвалі ўзроставыя кольцы дрэў на спілаваным ствале.

«Гарады і вобласці, размешчаныя па гэтых акружнасцях, асуджаны: яны стануць ачагамі тых ці іншых масавых захворванняў, катэгарычна заявіў Храпаў.

А пачалося ўсё з таго, што неяк пачаў ён наносіць на геаграфічную карту месцы эпізаотый — масавых захворванняў жывёл — і эпідэмій і выявіў дзіўную рэч: і тыя, і другія заўсёды развіваліся па нейкіх канцэнтрычных акружнасцях. Уздоўж іх, праведзеных з пэўных цэнтраў, цягнуцца горныя ланцугі, берагавыя лініі мораў і акіянаў, цякуць рэкі... Прычым такія цэнтры заўсёды размешчаны зусім не хаатычна, насупраць кожнага ў процілеглым паўшар'і — свой контрполюс. Відавочна, вырашыў тады даследчык, гэтыя пункты ёсць не што іншае, як гравітацыйныя і геліямагнітныя полюсы — каля іх і ідзе фарміраванне нашай Зямлі, развіццё ўсяго жывога, у тым ліку і мікраарганізмаў.

— Але чаму, скажам, тыф ці шкарлятына ўзнікаюць у зусім пэўным пункце планеты і ў канкрэтны час? І чаму эпідэмія кожны раз «дрэйфуе», распаўсюджваецца скачкамі, мінуючы адзін населены пункт, трывала замацоўваючыся ў іншым? У чым тут справа? — пытаюся ў Храпава.

— Актыўнасць Сонца — у ёй другая прычына эпідэмій.

Вядома, што так званыя сонечныя «плямы» выклікаюць змяненне напружанасці магнітнага поля Зямлі, а яно ў сваю чаргу надае сілы мікробам і вірусам — у прыродзе ж усё ўзаемазвязана. Актывізуючыся, яны становяцца крыніцамі эпідэмічных захворванняў не ў абы-якіх, а ў дакладна абазначаных для іх самой прыродай месцах. Вось чаму чума ці халера, успыхваючы ў адным месцы, перакідваюцца часта зусім не на суседняе, як, здавалася б, павінна быць, а дзейнічаюць выбіральна. Гэта значыць, прасцей гаворачы, эпідэміі паражаюць толькі тыя вобласці, дзе ёсць падыходзячыя ўмовы для ўсплеску мікраарганізмаў, — так, ва ўсякім разе, лічыць гісторык. І прыводзіць у пацвярджэнне факты. Так, у 1720 годзе ў Францыі чума абмежавалася адным толькі Марселем — на іншыя вобласці чамусьці не перакінулася. Большасць жыхароў тады збеглі з горада. Але эпідэмія сціхла, і многія вярнуліся. Праз нейкі час усе яны захварэлі і памерлі. Тыя ж, хто пакінуў Марсель назаўсёды, не толькі захавалі сабе жыццё, але і не сталі пераносчыкамі заразы. Ці іншы прыклад. У 1692 годзе ў час эпідэміі чумы ў Расіі частка насельніцтва нашай Астрахані, эвакуіраваная на В. Касу, засталася абсалютна здаровая. А тыя, хто ахоўваў дома сваю маёмасць, загінулі.

Першы, каму ўдалося ўстанавіць паходжанне шэрагу смяротных захворванняў, быў вядомы рускі вучоны А. Чыжэўскі, заснавальнік геліябіялогіі і гісторыяметрыі. Яшчэ ў 30-я гады нашага стагоддзя ён сінхранізаваў і звязваў мноства прыродных працэсаў у атма-, гідра-, літа-, бія- і наасферах з 11-гадовымі цыкламі сонечнай актыўнасці. Іменна ў іх ён убачыў тады прычыну не толькі навальніц і ўраганаў, засух і магнітных бур, але і псіхічных расстройстваў, злачынстваў, учыненых у стане афекту, эпідэмій чумы і халеры, тыфу і шкарлятыны, дыфтэрыі. Але, як мяркуе сёння В. Храпаў, які лічыць сябе вучнем і паслядоўнікам Чыжэўскага, эпідэмічны працэс залежыць не ад адных толькі паводзін Сонца — гэта вынік рэзананснага супадзення двух магутных фактараў: сонечнай актыўнасці і зменлівага магнітнага поля Зямлі. Іменна яны, аб'яднаўшыся, аказваюць велізарны ўплыў на стан нашай імуннай сістэмы. Як толькі адзін з гэтых фактараў міне пункт супадзення, хвароба паступова сціхае, а потым і зусім знікае: актыўнасць мікраарганізмаў падае, а імунітэт нашага арганізма ўзмацняецца.

Ну добра, скажа чытач. Нас пазнаёмілі яшчэ з адной, дарэчы, не самай арыгінальнай тэорыяй паходжання шэрагу захворванняў: да падобных вывадаў аб геліяі магнітапатагенных зонах ужо не раз прыходзілі вучоныя — цяпер такія гіпотэзы наогул у модзе. Ды і халера з чумой, бадай, ужо хваробы мінулага. Сёння нам пагражаюць іншыя, больш страшныя, галоўная з якіх — СНІД.

І вось цікавы вывад Храпава: захворванне СНІДам, відаць, падпарадкавана ўсё той жа заканамернасці, што і любая эпідэмія, — толькі са зрухам максімуму хвалі на два гады раней сонечнага. Прырода ВІЧ, лічыць ён, мае ўсё той жа геліямагнітны характар. А значыць, і падпарадкоўваецца такім жа законам: страшны вірус узнікае таксама ў зусім пэўным пункце зямнога шара і ў пэўны момант — як вынік асабліва рэзананснага супадзення сонечнай актыўнасці і дзеяння дакладных гравітацыйных і геаэлектрамагнітных полюсаў. Інакш кажучы, СНІД атакуе таксама выбіральна. Больш таго, як сцвярджае Храпаў, скарацечнае смяротнае захворванне нельга лячыць там, дзе чалавек яго набыў, — у паражонай ужо вірусам зоне любыя, нават самыя эфектыўныя лекі не дапамогуць: пацыент усё роўна загіне.

У ліпені мінулага года Храпаў пабываў у Элісце: там праходзіла Усесаюзная навукова-практычная канферэнцыя па барацьбе са СНІДам, куды былі запрошаны і зарубежныя спецыялісты. Савецкі даследчык пазнаёміў прысутных са сваёй гіпотэзай і выклікаў немалую цікавасць — асабліва з боку амерыканскіх урачоў. Наведаў ён і тую самую рэспубліканскую бальніцу, дзе медыкі дапусцілі «абыякавасць»: не прастэрылізаваўшы як след інструменты, заразілі дзяцей вірусам СНІДа. Там ён выявіў яшчэ адзін трывожны факт: сама бальніца знаходзіцца ў геліяі магнітапатагеннай зоне — яна зусім непрыгодная для лячэння інфіцыраваных.

— Дык што ж вы прапануеце, Валерый Яўгенавіч, эвакуацыю? Але куды, дзе яны, гэтыя бяспечныя месцы на Зямлі?

— Пакуль што цяжка вызначыць: тут павінны дапамагчы медыцынская статыстыка і сур'ёзныя навуковыя даследаванні — астраномаў, фізікаў, біёлагаў.

Такім чынам, калі траекторыю распаўсюджання ВІЧ на самай справе можна вылічыць, то ўзнікае пытанне: хто ж гэтым зоймецца?

Марыя ЦЕМЧЫНА.

ШАХМАТЫ

Пад рэдакцыяй майстра спорту У. СЫЧОВА

ПЕРШЫ КВАРТАЛЬНЫ КОНКУРС РАШЭННЯЎ

Аб'яўляем першы квартальны конкурс рашэнняў. Будзе прапанавана 12 заданняў — тры двуххадоўкі (6 ачкоў), тры трохходоўкі (9 ачкоў), тры многахадоўкі (12 ачкоў) і тры эцюды (15 ачкоў).

За выяўленыя дэфекты ў кампазіцыях будуць налічвацца дадатковыя ачкі. Тры пераможцы, якія набяруць найбольшую колькасць ачкоў, будуць узнагароджаны прызамі.

Тэрмін прысылкі адказаў на заданні — два тыдні на задачы і тры — на эцюды. У пісьмах або паштоўках абавязкова ўказвайце сваё прозвішча, імя, паштовы індэкс, адрас, а на канверце павінна быць паметка «Шахматы».

Заданне № 1

Белыя: Крb4, Фh3, Ле5, Сb1 Сb8, пп: f3, g4 (7).
Чорныя: Крd4, Ле3, Сb3, Сg1 (4).
Мат за 2 хады.

Заданне № 2

Белыя: Крg8, Фh3, Лb1, Лf5, Сf1, Сf8, Кd3, пп: a3, a5 (9).
Чорныя: Крa4, Се3, Ке2, пп: d4, f2 (5).
Мат за 2 хады.

ЗВЕРЦЕ РАШЭННІ

Заданні навагодняга конкурсу рашэнняў развязваюцца наступным чынам:

№ 1. Лс2! — цугцванг. 1. Фс7? або 1. Фе6? але 1... Крd2!
№ 2. 1. Се8! 1... Кр:d8, Кр:f8 2. d6!, f6!
№ 3. 1. Сf3! а4 2. сb а3 3. с7 а2 4. с8К! а6 5. Кd6 а5 6. Ке4 а4 7. Кf2! gf 8. g3×.
№ 4. 1. Кре7 Ф:d4! 2. ed Сg5+ 3. f6! С:f6+! 4. Кр:f6 а1Ф 5. Кре7 (нельга 5. Лb7+? Крd8! 6. Сb5 Ф:d4+ 7. Кре6 Фе4+, і 5. Лd5? Крd8! 6. Сg4 Фg1 7. Лg5 Ф:d4+ з нічыёй, або 6. Сb5 Фе1 7. Лс5 Фf2+ 8. Кре5 Фе3+ 9. Крd5 Фf3+ з нічыёй) 5... Ф:d4 6. Лb7+!! Кр:b7 7. d8К+! Крa8 8. Сf3+ Крa7 9. Кс6+ і выйгрыш, 7... Крс8 8. Са6+ Крс7 9. Кс6+ і выйгрыш.
№ 5. Па аўтару: 1. Лd8 Кd7 2. Сd6 Ке5 3. Сс5 Крf4 4. Лd5 Кb5×. Пабочныя рашэнні.
I. 1. Ле6 Кd7 2. Сd6 Кf6 3. Кре5 Кс6×.
II. 1. Сf4+ Крg4 2. Кре4 Кас6 3. Лd3 Кd7 4. Се3 Кf6×.
III. 1. Кре5 (d5) Кd7 2. Кре6 Крg6 3. Се5 Кс8 4. Лd5 Кf8×.
IV. 1. Лd5+ Крf8 2. Крс5 Кb5 3. Сс7 Кс3 4. Крd6 Ке4×.
1. У пазіцыях II—IV матавыя карціны можна атрымаць перастаноўкай хадоў.
№ 6. 1. Фе7! de 2. Фg5 е3 3. Фh4 е2×, 1... d4 2. Лh4 d3 3. Фе2+ de×.

Адказы на заданні прыслалі наступныя ўдзельнікі: В. Лашманаў, В. Быкаў, А. Стаўскі, М. Наруць, В. Жыбуль, В. Зелянкоўскі, Ю. Белазуб, Л. Шалцько, В. Лашманаў, Ю. Іваноў, А. Ясусей, А. Якімовіч, (усе з Мінска). Я. Лазараў (Віцебск), В. Каваленка (Віцебская вобласць), У. Іваноў (Наваполацк), Л. Шыцік (Орша), М. Шчучка (Лельчыцы), М. Загорскі (Барысаў), А. Сапегін (Мсціслаўскі раён), А. Рослік (Крупскі раён), А. Кухарчук (Іванаўскі раён), С. Усянкоў і В. Лысоўскі (Добруш), У. Сакалоў і іншыя.

«УХ, ТЫ!»

«Смешная» кампанія збярэцца ў Оршы

Пра аршанскую комік-шоў-студыю «Капкан», упэўнены, чулі многія, вось толькі бачылі яе на свае вочы далёка не ўсе і, трэба сказаць, шмат страцілі (дарэчы, пра тое, як пачынаўся «Капкан» і хто ў яго трапіў, «Звязда» ўжо пісала 13 лістапада 1991 года).

Праўда, асноўнай перашкодай таму — хісткі статут студыі, якая вось ужо два гады лічыцца ў разрадзе «аматарскіх калектываў», але ўвесь гэты час актыўна займаецца гастрольнай дзейнасцю і, мала таго, сама з'яўляецца арганізатарам разнастайных шоу-праграм з удзелам як грандаў «смехатэрапіі», так і пачынаючых, зусім невядомых аматараў сатыры і гумару. Зараз, напрыклад, паскоранымі тэмпамі ідзе падрыхтоўка да правядзення адборачнага тура міжнароднага фестывалю «Кубак Райкіна», які адбудзецца ў апошнія выхадныя красавіка ў Рызе. Дык вось, прамежкавыя спаборніцтвы будуць праведзены ў Кіеве, Петразаводску і Оршы, адкуль пераможцы адправяцца ў Рыгу.

Орша будзе прымаць гасцей 27—29 сакавіка, так што той, хто не хвалюецца за свой жывот (які літаральна ў любую мінуту гатовы лопнуць ад смеху), можа ў любы з гэтых трох дзён наведаць Палац культуры льнокамбіната. Дарэчы, многія чытачы здзівяцца: чаму мініфестываль плануецца правесці ў Оршы, а не ў тым жа Мінску? Я думаю, што лепш за Юрыя Заранкова — кіраўніка, арганізатара і натхняльніка студыі «Капкан» — ніхто аб тым не раскажа.

— Па-першае, ініцыятыва прыняцця гасцей у Оршы зыходзіла ад нас. Калі ў мінулым годзе Рыга спакойна прыняла ўсіх жадаючых удзельнічаць у фестывалі памяці Аркадзя Райкіна, то ўжо ў гэтым арганізатары сутыкнуліся з шэрагам цяжкасцей, і галоўная з іх — мноства заявак на ўдзел у другім фестывалі, якія пайшлі ў сталіцу Латвіі літаральна адразу ж пасля закрыцця конкурсу. Таму ўзнікла суровая неабходнасць у правядзенні рэгіянальных адборачных тураў. А паколькі мы былі паўнапраўнымі ўдзельнікамі мінулагодняй «тусоўкі», то прапанавалі свае паслугі. Вельмі рады, што з соцень магчымых варыянтаў Орша трапіла ў зону ўвагі рыжскай штаб-кватэры. Зараз, вядома, застанецца толькі не ўдарыць тварам у гразь.

Узяць на сябе расходы па арганізацыі аршанскага міні-фестывалю згадзіўся гарадскі льнокамбінат, і гэта, трэба сказаць, вельмі пахвальна ў той час, калі кіраўнікоў прадпрыемстваў у большасці выпадкаў хвалюе толькі ўласнае будучае. У гэтым жа выпадку рыхтуецца па-сапраўднаму вялікае свята для ўсяго 130-тысячнага горада, зусім не збалаванага лішкам прыемных відовішчаў. Калі адразу ў хлопцаў з «Капкана» круцілася думка наконт таго, ці адгукнецца хто на запрашэнне ўдзельнічаць у конкурсе, — маўляў, час жа зусім не «смешны», — то літаральна праз тыдзень з дня апублікавання першай аб'явы ўсе сумненні зніклі: заяўкі пайшлі цугам. Так што ў недахват артыстаў пытанне ўпірацца не будзе. А для таго, каб пачынаючыя «смехуны» мелі стымул для творчасці, на міні-фестываль запрошаны госці. Гэта Ян Арлазораў і дуэт з Кіева Маісеенка і Данілец (памятаеце: «Трусы — гэта не толькі каштоўнае футра...»?). Сачыць за ходам турніру будзе непадкупнае журы з Рыгі на чале з Маркам Дубоўскім—«хросным бацькам» і ідэйным заснавальнікам «Кубка Райкіна». Акрамя таго, у якасці гасцей, па-за конкурснай праграмай выступяць маладыя лаўрэаты і дыпламанты першага міжнароднага гумарыстычнага фестывалю.

Дарэчы, сама конкурсная праграма будзе падзелена на аддзяленні, у якіх паасобку два дні будуць мерацца сіламі парадысты, акцёры-сатырыкі, комік-групы і г. д. Закончацца ж спаборніцтвы 29 сакавіка вялікім гала-прадстаўленнем.

— Для чаго патрэбна ўся гэтая задума?.. — задаецца рытарычным пытаннем Юра Заранкоў. — Людзі развучыліся смяяцца, а гэта вельмі небяспечная прыкмета. Нацыя, якая жыве без усмешкі, асуджана на выміранне, як стада дыназаўраў. Не хацелася б дажыцца да такога сумнага фіналу.

А напярэдадні сакавіцкіх выпрабаванняў у якасці генеральнай рэпетыцыі «Капкан» арганізуе ў Оршы вялікае сольнае выступленне і прадстаўляе на суд гледачоў сваю новую праграму «Ух, ты!». Прычым усе расходы на канцэрт ідуць з уласнай кішэні ўдзельнікаў студыі, — трэба сказаць, не такой ужо і бяздоннай. Наогул, на сённяшні дзень хлопцаў звязваюць па руках і нагах дзве праблемы: адсутнасць грошай і вольнага часу. Заранкоў, каб грунтоўна падрыхтавацца да фестывалю, вымушаны быў узяць адпачынак. Астатняя «сямёрка» свой дзень плануе літаральна па мінутах: 8 гадзін на рабоце, потым сумесны марш-кідок на распаўсюджванне білетаў, друкаванне рэкламы, рэпетыцыю. Шмат часу адбірае блуканне па выканкому з кіпай нікому не патрэбных папер, што камусьці «неабходны як паветра», — хіба толькі тым чыноўнікам, якія іх самі і прыдумалі. Вось так бегаеш, бегаеш, а ўвесь прыбытак ад таго ж сольнага канцэрта ідзе ў льнокамбінатаўскую касу. А грошы зусім не пашкодзілі б. Напрыклад, Палац культуры за тры дні арэнды заламаў цану... у 100 тысяч. (Тут наогул цікавая сітуацыя: Палац культуры льнокамбіната «трасе» грошы з самога льнокамбіната, які выступае спонсарам фестывалю. Дык што, Палац аб'явіў аб сваім «суверэнітэце» ад галаўнога прадпрыемства?). Наогул, Юра выказаў такое непрыемнае падазрэнне: з імі яшчэ трохі цацкаюцца толькі таму, што амаль усе ўдзельнікі студыі працуюць на гэтым самым льнокамбінаце. А калі, напрыклад, «Капкан» захацеў бы аб'явіць аб сваім «суверэнітэце», то гэта рашэнне было б раўназначна самагубству. «А так хочацца нармальна займацца любімай справай»... Будзем спадзявацца, што сітуацыя нарэшце зменіцца і фартуна павернецца да хлопцаў больш прывабным месцам. І напаследак традыцыйнае пытанне аб творчых планах.

— Бліжэйшыя планы вы ўжо ведаеце, — адказвае Юрый Заранкоў.— Калі зазірнуць крыху далей, то ў маі плануем прыняць удзел у незвычайным «свяце на вадзе». Дакладна і самі не ўяўляем, што гэта такое, але ведаем: са Смаленска адчайныя «сарвігаловы» на лодках, галерах будуць рабіць водны пераход па Дняпры ў Стамбул. Да Стамбула, я думаю, мы не паплывём, (яшчэ веславаць прымусяць), а вось крыху пакатацца ў рамках культурнай праграмы не супраць.

У ліпені прымем самы непасрэдны ўдзел у арганізацыі другога аршанскага фестывалю поп-музыкі, прысвечанага памяці выдатнага шоу-арганізатара Міхаіла Поліна, чыё жыццё трагічна абарвалася ў мінулым годзе. Наогул, планаў шмат, і не хочацца іх усе выдаваць, каб потым не было сорамна ў выпадку іх раптоўнага правалу. Быў бы час і спонсары. Мы гатовы дзейнічаць.

Ігар КАРНЕЙ.

РАДЫЁ

4 сакавіка

Апошнія паведамленні: 6.00, 7.00, 10.00, 15.00, 20.00, 23.00.

7.00 — «Радыёфакт». 8.05 — «У Савеце Міністраў рэспублікі». 8.15 — «Дзелавы веснік: эканоміка і палітыка». 9.15 — «Культура і сучаснасць». Радыёдыялог. 10.15 — для дзяцей. «Хвілінкі-весялінкі». 10.35 — Ш. Перо. «Папялушка». 11.20 — «Лёгкага жыцця не чакаем...». 12.00 — «Апоўдні». 13.00 — «У абедзенны перапынак». 14.00 — «Рэтра-хваля». 15.15— канцэрт класічнай музыкі. 16.05 — Я. Пархута. «Акварэлі аднаго лета». 16.40 — «Арыенцір». Перадача для старшакласнікаў. 17.00 — канцэрт. 18.00 —перадачы абласнога радыё. 19.00 — гуманітарна-інфармацыйны канал радыёстанцыі «Беларуская маладзёжная». 19.45 — вячэрняя казка. 20.25 — В. Быкаў. «Апошні шанц». Кампазіцыя радыёспектакля. 21.55 — А. Новік. «Вязлюддзе». Апавяданне. 22.30 — канцэрт. 23.10— гуманітарна-інфармацыйны канал радыёстанцыі «Беларуская маладзёжная».

НАДВОР'Е

3 сакавіка

Сёння ўдзень па рэспубліцы чакаецца воблачнае з праясненнямі надвор'е, кароткачасовыя ападкі. Тэмпература паветра ў Гродна 3—5, Мінску, Брэсце — 4—6, Віцебску — 5—7, Магілёве — 6—8, Гомелі — 7—9 градусаў цяпла.

У наступныя двое сутак пахаладае. Тэмпература паветра ўначы 1—6 градусаў марозу, удзень ад мінус 2 да плюс 3 градусаў, часам ападкі, пераважна снег, парывісты вецер.

Л. САНКЕВІЧ,
інжынер-сіноптык.

«СПОРТЛАТО»

ВЫНІКІ 9-ГА ТЫРАЖУ

«6 з 45»:
27, 2, 20, 26, 42, 5.

«5 з 36»:
27, 14, 16, 35, 34.

Галоўны рэдактар
У. Б. НАРКЕВІЧ.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».
ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52, 32-41-92, навін — 32-15-02, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91.

ПА НУМАРУ ДЫЖУРЫЛІ: адказны сакратар Уладзімір Андрыевіч, намеснік адказнага сакратара Віктар Краўчанка, карэктар Вікторыя Кляновіч.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не абавязкова адлюстроўваюць пункт гледжання рэдакцыі. Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларусь» Дом друку. Тыраж 81.784. Індэкс 63.850. Зак. № 44. Выходзіць 250 разоў на год. Нумар падпісаны ў 21.05.